

Hyvinvointikertomus 2021–2025

Laaja hyvinvointikertomus kuvaa hyvinvointisuunnitelma 2021–2025 asettamien indikaattoreiden ja tavoitteiden pohjalta Vesilahden kunnan hyvinvoinnin tilaa.

Hyvinvointikertomuksessa tarkastellaan ajantasaisen tilannekuvan perusteella hyvinvointisuunnitelman toimenpiteitä.

Sisällys

Hyvinvointikertomus 2021–2025.....	1
Hyvinvointisuunnitelma ohjaa terveyden ja hyvinvoinnin edistämistä kunnassa	2
Mitä on kunnan hyvinvointityö?	4
Valtion rahoitus hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen	4
Lasten ja nuorten hyvinvointia edistävät sekä ongelmia ehkäisevät toimet ja palvelut	8
Ehkäisevä päihdetyö Vesilahdessa	14
Viitekehyksenä Stiglitzin komitean hyvinvointimalli.....	16
Hyvinvointi-indikaattoreiden rajoitukset	17
Hyvinvoinnin rakenteelliset edellytykset – elintaso, koulutus, osallisuus ja hallinnointi	18
Johtopäätökset	28
Hyvinvoinnin rakenteelliset edellytykset – tavoitteet ja toimenpiteet	28
Terveys, elintavat ja harrastaminen	32
Johtopäätökset	37
Terveys, elintavat ja harrastaminen – tavoitteet ja toimenpiteet	39
Turvallinen ympäristö - sosiaaliset suhteet, viihtyisyys ja turvallisuus	44
Johtopäätökset	48
Turvallinen ympäristö - tavoitteet ja toimenpiteet	50
Lopuksi.....	54

Hyvinvointisuunnitelma ohjaa terveyden ja hyvinvoinnin edistämistä kunnassa

Kunnalla on lakisääteinen velvollisuus edistää kuntalaisten hyvinvointia ja terveyttä sekä seurata ja raportoida toimenpiteiden toteutumisesta ja tuloksista (Kuntalaki 1 § ja 37 §, Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislaki 6 § 1.1.2023 alkaen).

Hyvinvointisuunnitelmassa, joka laaditaan valtuustokausittain, määritellään strategian mukaisesti kunnan hyvinvointityön tarpeet, tavoitteet ja mittarit toteumalle.

Hyvinvointikertomus raportoi tehdyt toimenpiteet ja niiden tulokset. Raportointi toteutetaan vuosittain, ja valtuustokausittain laaditaan laaja hyvinvointikertomus.

Kuntalaki velvoittaa kunnat huolehtimaan asukkaidensa hyvinvoinnista ja terveydestä.

Lain 1 §:n mukaan kunnan tehtävänä on edistää asukkaidensa hyvinvointia. Lain 37 §:ssä puolestaan todetaan, että kunnan tulee laatia ja toteuttaa hyvinvointisuunnitelma, joka sisältää tavoitteet ja toimenpiteet hyvinvoinnin edistämiseksi.

Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislaki, joka astui voimaan 1. tammikuuta 2023, määrittelee kunnan velvollisuudet sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisessä. Lain 6 §:ssä korostetaan, että kunnan tulee edistää asukkaidensa terveyttä ja hyvinvointia, tarjota tarvittavia palveluita ja seurata toimenpiteiden vaikuttavuutta.

Lastensuojelulain 12 § edellyttää, että kunta laatii lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman. Tämä suunnitelma ohjaa lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointia, ja sen avulla kunta johtaa ja kehittää palveluita, jotka tukevat lasten ja nuorten kasvua ja kehitystä.

Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta velvoittaa kunnan tukemaan ikääntyneiden väestön toimintakykyä ja itsenäistä suoriutumista. Lain 5 §:ssä todetaan, että kunnan tulee laatia ja toteuttaa suunnitelma, joka edistää ikääntyneiden hyvinvointia ja terveyttä sekä tarjoaa tarvittavia sosiaali- ja terveystalveluita.

Ehkäisevän päihdetyön laki asettaa kunnalle velvollisuuden laatia ja toteuttaa ehkäisevän päihdetyön suunnitelma. Lain 5 ja 6 §:ssä todetaan, että kunnan tulee edistää päihteettömyyttä ja tarjota ennaltaehkäiseviä palveluita, jotka tukevat kuntalaisten hyvinvointia.

Hyvinvointisuunnitelma on olennainen osa kunnan strategista suunnittelua. Se ohjaa kunnan toimintaa ja resurssien jakamista hyvinvointia edistäviin toimenpiteisiin. Suunnitelma perustuu ajantasaiseen tilannekuvaan ja sisältää tavoitteet, mittarit ja toimenpiteet, jotka auttavat parantamaan kuntalaisten hyvinvointia.

Hyvinvointikertomus puolestaan raportoi tehdyt toimenpiteet ja niiden tulokset. Raportointi tapahtuu vuosiraporteilla sekä valtuustokausittain laadittavalla laajalla hyvinvointikertomuksella. Hyvinvointikertomus tarkastelee kunnan hyvinvoinnin nykytilaa ja tarkistaa hyvinvointisuunnitelman toimenpiteitä ajantasaisen tilannekuvan perusteella. Näin varmistetaan, että hyvinvointisuunnitelma pysyy relevanttina ja tehokkaana kuntalaisten hyvinvoinnin edistämisessä.

Hyvinvointisuunnitelma mahdollistaa myös yhteistyön eri toimijoiden välillä. Kunnan eri toimialat, julkiset ja yksityiset toimijat, kolmannen sektorin järjestöt sekä viranomaisorganisaatiot tekevät yhteistyötä, jotta kuntalaisten hyvinvointia voidaan turvata ja edistää.

Vesilahden kunnan hyvinvointisuunnitelma kytkeytyy kuntastrategiaan sekä seudulliseen hyvinvointisuunnitelmaan. Vuodesta 2023 alkaen Pirkanmaan hyvinvointialue on merkittävä hyvinvointisuunnitelman toteuttaja. Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislain 7 §:ssä kuvataan hyvinvointikertomukseen ja -suunnitelmaan liittyvät velvollisuudet osana hyvinvointialueen tehtäviä.

Vesilahden hyvinvointisuunnitelma on samalla myös lastensuojelulain 12 §:n edellyttämä lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma, jonka avulla ohjataan, johdetaan ja kehitetään lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointia. Hyvinvointisuunnitelma toimii myös suunnitelmana ikääntyneiden hyvinvoinnin, terveyden, toimintakyvyn ja itsenäisen suoriutumisen tukemiseksi, kuten laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystalvveluista 5 § (28.10.2022/876) edellyttää. Lisäksi hyvinvointisuunnitelma toimii ehkäisevän päihdetyön suunnitelmana lain ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä 5 ja 6 § mukaisesti. Hyvinvointisuunnitelma liittyy tiiviisti koulutuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelmaan (OphL 13 §) ja alueelliseen opiskeluhoitosuunnitelmaan (OphL 13 a §) sekä Unicefin Lapsiystävällinen kunta –toimintamalliin, jota Vesilahden kunta toteuttaa.

Vesilahden kunnanvaltuusto hyväksyy hyvinvointisuunnitelman ja -kertomuksen sekä päättää talousarviossa hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen käytettävistä resursseista. Kunnanhallitus seuraa toiminnallisesti ja taloudellisesti talousarvion strategiamittareissa sekä toiminnallisissa tavoitteissa olevia hyvinvoinnin indikaattoreita. Vesilahden kunnan hyvinvointi- ja osallisuusjaosto on ohjannut ja seurannut vuodesta 2023 hyvinvointisuunnitelman toteutumista ja raportoinut valtuustolle hyvinvointikertomuksella toiminnasta ja sen tuloksista.

Hyvinvointisuunnittelija vastaa kunnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä kaikilla kunnan palvelualueilla sekä yhdyspintatyöstä hyvinvointialueen kanssa, kuntien kesken, Vesilahden yhteisöjen, järjestöjen ja seurojen kanssa sekä nuorisovaltuuston, vanhus- ja vammaisneuvoston kanssa.

Mitä on kunnan hyvinvointityö?

Kuntien laaja hyvinvointitehtävä pitää sisällään kaikki ne asiat, joita kunta tekee joko itse tai yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa ongelmien ennaltaehkäisemiseksi ja hyvän arjen turvaamiseksi. (Kuntaliitto)

Kunnan tehtävänä on tukea terveellisten valintojen mahdollisuuksia ja vahvistaa hyvinvoinnin taustatekijöitä, kuten koulutusmahdollisuuksia, elinoloja, työoloja ja palveluiden toimivuutta. Kunta voi lisätä yksilön ja yhteisöjen mahdollisuuksia edistää omaa ja lähiympäristönsä terveyttä. Hyvinvointi on siten yksilökokemuksen lisäksi yhteisötason asia. Vesilahdessa terveyden ja hyvinvoinnin edistämistä toteutetaan yhteistyössä:

- kunnan eri toimialojen kesken (esim. Koulunuorisotyö, kaavoitus)
- kunnassa toimivien muiden julkisten, yksityisten ja kolmannen sektorin toimijoiden kanssa (esim. harrasteryhmät, perhekahvila)
- kuntien välisenä toimintana (esim. Kulttuurihyvinvointi -hanke)
- alueellisesti muiden terveyttä ja hyvinvointia edistävien organisaatioiden kanssa (esim. Unicefin lapsiystävällinen kunta)
- muiden viranomaisorganisaatioiden, kuten poliisin, ELY –keskuksen, Liikenneturvan ja puolustusvoimien kanssa (esim. kunnan liikenneturvallisuustyöryhmä, etsivä nuorisotyö mukana kutsunnoissa)

Valtion rahoitus hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen

Hyte-kerroin, eli hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kerroin, on kannustin, joka tarkoittaa, että kuntien rahoituksen valtionosuuden suuruus määräytyy pieneltä osalta (esim. 2024 osuus oli alle 0,01% Vesilahden talousarviosta, vaikka kunnan hyte-kerroin oli maan kolmanneksi paras) niiden tekemän hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyön mukaan. Valtionosuuden lisäosan suuruus määritetään prosessi-indikaattoreista (14

kpl) ja tulosindikaattoreista (6 kpl) muodostuvan hyte-kertoimen avulla. Indikaattorien valinnassa on pyritty monipuolisuuteen, jotta ne kattavat eri hyvinvoinnin osa-alueet sekä ikäryhmät.

Hyte-kertoimen avulla seurataan kunnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toteutumista. Hyte-kertoimen indikaattorien tarkoitus on antaa kattava kuva kunnan hyvinvointityön vaikuttavuudesta ja mahdollistaa vertailu muiden kuntien kanssa.

Hyte-kertoimen laskeminen perustuu kerättyihin tietoihin ja tilastoihin, jotka kuntien on raportoitava säännöllisesti. Näitä tietoja voidaan tarkastella Sotkanet-palvelussa, jossa on saatavilla kattava tilasto- ja indikaattoripankki. Hyte-kerroin kannustaa kuntia investoimaan hyvinvointiin ja terveyteen sekä kehittämään palveluita jatkuvasti, sillä paremmat hyte-kerroinlukemat voivat johtaa suurempiin valtionosuuksiin.

Hyte-kertoimen avulla pyritään myös vähentämään hyvinvointieroja eri kuntien välillä ja edistämään yhdenvertaisuutta. Kunnat, jotka onnistuvat parantamaan hyvinvointia ja terveyttä tehokkaasti, palkitaan lisärahoituksella, jolla voidaan edelleen vahvistaa ja kehittää hyvinvointipalveluita.

Hyte-kerroin on siis merkittävä työkalu hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä kunnassa, ja sen avulla voidaan ohjata resursseja niihin toimenpiteisiin, jotka tuottavat parhaan mahdollisen vaikuttavuuden kuntalaisten hyvinvoinnille ja terveydelle.

Vesilahden hyte-kerroin on 72/100 vuonna 2024. Vuonna 2023 hyte-kerroin oli 79 ja vuonna 2022 se oli 67. Vuoden 2024 hyte-kerroin on 21,5 € asukasta kohti vuodessa. Vuonna 2023 kerroin oli 22,6 €, ja vuonna 2022 se oli 19 €. Hyte-kerrointa seurataan myös Vesilahden kunnan talousarviossa strategiamittarina. Tampereen kaupunkiseudun kuntien hyte-kerroin oli vuonna 2024 välillä 65–75.

Hyte-kerroin 0–100, Tampereen kaupunkiseutu

	2021	2022	2023	2024
Kangasala	66	64	69	66
Lempäälä	66	77	75	73
Nokia	65	71	75	72
Orivesi	64	71	66	65
Pirkkala	74	74	79	75
Tampere	68	74	77	65
Vesilahti	67	67	79	72
Ylöjärvi	64	66	72	69

Hyte-kertoimen indikaattoritiedot

Yleisesti ottaen Vesilahden hyte-kertoimeen vaikuttavat indikaattorit ovat parantuneet selvästi nykyisen valtuustokauden ja hyvinvointisuunnitelman systemaattisen toteuttamisen myötä. Joiltain osin tulokset ovat pudonneet vuoteen 2023 verrattuna. Syyt muutokseen ovat selvillä ja toimenpiteet tilanteen korjaamiseksi ovat käynnissä.

		2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
HYTE-kerroin euroa / asukas	Vesilahti		10,6		18,3	19	19	22,6	21,5
HYTE-kerroin, 0 - 100	Vesilahti		67		67	67	67	79	72
HYTE-kerroin, 1 000 euroa	Vesilahti		47,4		79,6	83,1	84,3	100,8	99,4
Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitajaksot 65 vuotta täyttäneillä, skaalattu HYTE-indikaattori	Vesilahti		70		100	100	39	58	34
Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, skaalattu HYTE-kerroinindikaattori	Vesilahti		40		47	33	33	38	38
Koulukuraattorin työpanoksen määrä viikossa jaettuna 100 oppilaalla	Vesilahti	43	43	81	81	100	100	93	93
Koulupsykologin työpanoksen määrä viikossa jaettuna 100 oppilaalla	Vesilahti	62	62	96	96	91	91	100	100
Koulussa noudatetaan Valtion ravitsemusneuvottelukunnan kouluruokailusuositusta koululounaan ja välipalojen järjestämisessä	Vesilahti	79	79	100	100	100	100	0	0
Koulussa on pitkät liikuntavälitunnit	Vesilahti	90	90	91	91	90	90	100	100
Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17 - 24-vuotiaat, skaalattu HYTE-kerroinindikaattori	Vesilahti		100		45	100	100	100	100
Kouluympäristön terveellisuuden ja turvallisuuden ja koulu yhteisön hyvinvoinnin edistämisen tarkastus tehdään peruskoulussa	Vesilahti	100		100		100		100	

kolmen vuoden välein, % kunnan kouluista									
Kouluympäristön terveellisuuden ja turvallisuuden sekä kouluyhteisön hyvinvoinnin edistämisen tarkastus	Vesilahti	100	100	100	100	100	100	100	100
Kunnan palvelujen suunnittelussa ja kehittämisessä hyödynnetään asukasraateja ja foorumeja	Vesilahti	100		100	100	0	0	100	100
Kunnan talousarviossa ja taloussuunnitelmassa määritellään talousarviovuodelle mittarit, joilla seurataan väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tavoitteiden toteutumista	Vesilahti	0		100	100	100	100	100	100
Kunnan tarkastuslautakunnan arviointikertomuksessa arvioidaan valtuustokausittain kunnan hyvinvointi- ja terveystavoitteiden toteutuminen	Vesilahti	100		0	0	0	0	100	100
Kunnassa järjestetään kohdennettuja liikkumisryhmiä liikuntaseuratoiminnan ulkopuolella oleville lapsille ja nuorille	Vesilahti		100		100	100	100		100
Kunnassa toimii erikseen nimetty asiantuntija, suunnittelija tai vastaava, joka koordinoi hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä	Vesilahti	100		100	100	100	100	100	100
Kunnassa toimii liikunnan edistämistä käsittelevä poikkihallinnollinen työryhmä	Vesilahti		100		100	100	100		100
Kunta kutsuu säännöllisesti koolle liikuntaseurojen ja yhdistysten yhteiskokouksen	Vesilahti		100		100	100	100		100
Lasten ja nuorten liikunta-aktiivisuutta raportoidaan vuosittain kunnan hyvinvointikertomuksessa tai vastaavassa kertomuksessa	Vesilahti		0		0	0	100		100
Liikunnan edistämisestä vastaavat viranhaltijat osallistuvat toimielinten vaikutusten ennakkoarviointiin	Vesilahti		0		0	0	100		100

Oppilaiden poissaolojen kokonaismäärää seurataan koko koulussa	Vesilahti	90	90	100	100	100	100	100	100
Prosessi-indikaattoreiden keskiarvo (HYTE-kerroin)	Vesilahti		66		78	64	73	93	87
Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25 - 64-vuotiaat, skaalattu HYTE-kerroinindikaattori	Vesilahti		34		51	41	45	58	26
Tulosindikaattoreiden keskiarvo (HYTE-kerroin)	Vesilahti		68		56	71	61	66	57
Työkyvyttömyyseläkettä saavat 25 - 64-vuotiaat, skaalattu HYTE-kerroinindikaattori	Vesilahti		59		36	100	100	100	100
Valtuustolle raportoidaan vuosittain väestön elintavoista ja niissä tapahtuneista muutoksista	Vesilahti	100		100	100	0	0	100	100
Ylipaino, skaalattu HYTE-kerroinindikaattori	Vesilahti		61		57	50	50	43	43

Lähde: Sotkanet

Lasten ja nuorten hyvinvointia edistävät sekä ongelmia ehkäisevät toimet ja palvelut

Lastensuojelulaki edellyttää, että kunnassa tulee olla lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma, joka ohjaa ja tukee lasten, nuorten sekä perheiden hyvinvointipalveluiden kehittämistä ja toteuttamista (lastensuojelulaki § 12). Vesilahden hyvinvointisuunnitelma toimii samalla myös lain edellyttämänä lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmana.

Vesilahden kunta tarjoaa monipuolisia palveluita lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin edistämiseksi. Näihin palveluihin kuuluu muun muassa avoin varhaiskasvatus, joka on suunnattu varhaiskasvatusikäisille lapsille ja heidän perheilleen. Avoimen varhaiskasvatuksen tavoitteena on tukea lasten kasvua ja kehitystä sekä tarjota perheille apua ja tukea arjen haasteissa.

Elintapaneuvonta on tarkoitettu koko perheelle ja sen avulla pyritään edistämään terveellisiä tekoja ja valintoja sekä ehkäisemään terveysongelmia. Perheille tarjotaan tietoa ja ohjausta esimerkiksi ravitsemuksesta, liikunnasta ja muista hyvinvointiin liittyvistä teemoista.

Perusopetusikäisille lapsille ja nuorille on tarjolla etsivää harrastustoimintaa, joka kannustaa osallistumaan erilaisiin harrastuksiin ja aktiviteetteihin. Etsivä nuorisotyö puolestaan tukee alle 29-vuotiaita nuoria, jotka tarvitsevat apua esimerkiksi

koulutukseen, työllisyyteen tai muuhun elämäntilanteeseen liittyvissä asioissa. Vuoden 2025 alusta on Vesilahdessa käynnistynyt myös lain työllistymisen monialaisesta edistämisestä 16 § mukainen nuorten työllistymistä edistävä monialainen yhteispalvelu Ohjaamo, joka tarjoaa maksutonta tietoa, tukea ja ohjausta työllistymiseen, kouluttautumiseen ja arjen hallintaan kaikille alle 30-vuotiaille.

Vesilahden kunnan järjestöillä on merkittävä rooli lasten ja perheiden hyvinvoinnin edistämisessä. Paikalliset yhdistykset ja seurat tarjoavat monipuolisia harrastusmahdollisuuksia, kuten liikuntaa, taide- ja kulttuuritoimintaa sekä erilaisia kerhoja ja kursseja, jotka tukevat lasten ja nuorten kasvua ja kehitystä. Lisäksi järjestöt järjestävät tapahtumia ja tempauksia. Järjestöjen tarjoamat palvelut ja toiminta täydentävät kunnan hyvinvointipalveluita ja luovat yhteisöllisyyttä Vesilahdessa.

Vesilahden kunta tekee myös tiivistä yhteistyötä Pirkanmaan hyvinvointialueen kanssa lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin edistämiseksi. Pirkanmaan hyvinvointialueen palveluihin kuuluvat muun muassa terveydenhuollon palvelut, sosiaalipalvelut ja erilaiset hyvinvointia tukevat ohjelmat. Vesilahdessa kokoontuu säännöllisesti moniammatillinen lapsi- ja perhepalveluiden työryhmä (LAPE), jossa on edustajia niin kunnasta, hyvinvointialueelta kuin järjestöistä ja seurakunnasta. Lisäksi maakunnallinen ja alueellinen perhekeskustoiminta mahdollistaa yhteistyön eri toimijoiden sekä kunnan ja hyvinvointialueen välillä.

Keskeiset lasten, nuorten ja perheiden palvelut

Vesilahden kunnan keskeiset palvelut	Kohderyhmä
Avoin varhaiskasvatus	Lapsiperheet (varhaiskasvatusikäiset)
Elintapaneuvonta	Koko perhe
Etsivä harrastustoiminta	Perusopetusikäiset
Etsivä nuorisotyö	Alle 29-vuotiaat
Hyvinvointia elintavoilla -sivusto	Perheen aikuiset

Ilta- ja päivätoiminta	Esi- ja perusopetusikäiset
Kehityksen ja oppimisen tuki	Varhaiskasvatusikäiset lapset
Nuorisotila Nurkka	3.–6. luokkalaiset ja 7.–9. luokkalaiset
Nuorisovaltuusto	13–18-vuotiaat
Perheliikuntaillat	Lapsiperheet (varhaiskasvatusikäiset)
Perheohjaus	Lapsiperheet (varhaiskasvatusikäiset)
Poukama –materiaalilainaamo	Tukea tarvitsevat perheet
Varhaiskasvatuksen erityisopetus	Varhaiskasvatusikäiset lapset
Varhaiskasvatus	Varhaiskasvatusikäiset lapset

Pirkanmaan hyvinvointialueen keskeiset palvelut	Kohderyhmä
Aikuissosiaalityö	Perheen aikuiset
Ehkäisyneuvonta	Yli 13-vuotiaat ja aikuiset
Erikoissairaanhoito	Koko perhe
Fysioterapia	Koko perhe
Koulu- ja opiskeluterveydenhuolto	Kouluikäiset lapset ja nuoret
Koulupsykologi	Kouluikäiset lapset ja nuoret
Kuraattoritoiminta	Kouluikäiset lapset ja nuoret

Lapsiperheiden kotipalvelu	Lapsiperheet
Lastenneuvola	Lapsiperheet (alle kouluikäiset)
Lastenpsykiatria	Alle 13-vuotiaat
Lastensuojelu	Lapset, nuoret ja perheet
Lastenvalvojan palvelut	Koko perhe
Lääkäripalvelut	Koko perhe
Nuorisopsykiatria	13–17-vuotiaat
Nuorten mielenterveys- ja päihdepalvelut	Yli 13-vuotiaat
Omaolon hyvinvointivalmennukset	Perheen aikuiset
Perheasioiden sovittelu	Koko perhe
Perhetukikeskus Päiväperho (päihitteet ja riippuvuudet)	Lapsiperheet ja odottavat perheet
Perhetyö	Koko perhe
Pirkanmaan hyvinvointia elintavoilla - sivusto	Perheen aikuiset
Psykiatrinen sairaanhoitaja	Koko perhe
Puheterapeutti	Koko perhe
Pyydä apua -lomake	Koko perhe
Päihdetyö	Koko perhe
Ravitsemusterapeutti	Koko perhe

Sosiaalinen kuntoutus	Perheen aikuiset
Sosiaaliohjaus	Koko perhe
Sosiaalityö	Koko perhe
Suun terveydenhuolto	Koko perhe
Vammaispalvelut	Koko perhe
Äitiysneuvola	Odottavat perheet

Muiden järjestäjien palvelut	Järjestäjä	Kohderyhmä
Kelan palvelut	Kansaneläkelaitos	Koko perhe
Perhekahvila	MLL	Lapsiperheet
Perhekerho, perhemuskari ja diakoniaruokailu	Vesilahden seurakunta	Lapsiperheet ja aikuiset
Perhesähly ja yleisurheilukoulu	Vesilahden Visa	Lapsiperheet (yli 6-vuotiaat)
Perhetemppula	MLL	Lapsiperheet
Vaavinkaiset	MLL	Vauvaperheet
Ennaltaehkäisevä harrastustoiminta	Partio, 4H-yhdistykset, kyläyhdistykset, nuorisoseurat, LVU ja muut paikalliset järjestöt ja seurat	Lapset, nuoret ja lapsiperheet

Lapsiystävällinen kunta –malli

Vesilahden kunta päätti 2.11.2020 hakea mukaan Unicefin Lapsiystävällinen kunta toimintamalliin. Malli on tuonut työkaluja ja tukea kunnalle lasten ja nuorten sekä lapsiperheiden hyvinvoinnin ja osallisuuden edistämiseksi. Vesilahden kunnassa toteutettiin mallin mukaisesti laaja lasten ja nuorten kuuleminen sekä kartoitettiin lasten ja nuorten hyvinvointiin liittyviä tekijöitä. Lisää tietoa mallista löytyy verkkosivulta <https://www.unicef.fi/unicef/tyomme-suomessa/lapsiystavallinen-kunta/>

Lasten ja nuorten kuulemisen ja alkukartoituksen perusteella laadittiin toimintasuunnitelma. Siinä määriteltiin keskeiset tavoitteet ja toimenpiteet, joilla edistettiin Vesilahdessa lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvointia.

Toimintasuunnitelma tehtiin kahdeksi vuodeksi ja sen tavoitteet olivat seuraavat:

- Lapsivaikutusten arviointeja (LAVAA) toteutetaan kunnassa systemaattisesti.
- Kunta varmistaa, että lasten ja nuorten perustason palvelut tukevat lasten ja nuorten mielenterveyden rakentumista arjessa.
- Kunnan palveluita koskeva palautteenkeruu on lapsiystävällistä, säännönmukaista ja järjestelmällistä.
- Kunnan viestintä edistää lapsen oikeuksien näkymistä ja toteutumista.

Unicef ohjasi, tuki ja arvioi Vesilahden kuntaa toimintasuunnitelman toteuttamisessa. Työ lapsiystävällisyyden varmistamiseksi kunnassa on tärkeää, koska lapsuuteen ei kuulu oikeuksien puolustaminen. Lasten huomioiminen ja kuuleminen luo kuntaan toimintakulttuuria, jossa kaikkien näkökulma tulee huomioiduksi. Huomion kiinnittäminen kunnan lapsiystävällisyyteen ei siten vähennä kunnan kaikkien asukkaiden osallisuutta ja hyvinvointia.

Vesilahden kunta sai Lapsiystävällinen kunta –tunnustuksen 8.10.2024. Suomen Unicef kiittää Vesilahtea erityisesti näistä asioista Lapsiystävällinen kunta -työssä:

- Lapsivaikutusten arviointia on edistetty vaihe vaiheelta, esim. ohjeistuksen kautta tiiviiksi osaksi kunnan päätöksentekoa.
- Vesilahdella on tehty laaja kartoitus siitä, missä kunnan palveluissa kerätään palautetta lapsiystävällisin menetelmin.
- Yhteissuunnittelua lasten ja nuorten kanssa on toteutettu kunnan kulttuuripalveluiden kehittämiseksi mm. kultturityöpajoissa varhaiskasvatusikäisille ja alakoululaisille sekä nuorisovaltuuston kanssa.
- Vesilahden uusien työntekijöiden perehdytysmateriaaliin on lisätty lapsen oikeuksiin perehtyminen.

- Vesilahdella on koulutettu henkilöstöä tunnistamaan paremmin lasten ja nuorten mielenterveyden ja elämänhallinnan haasteita.
- Lapsen oikeudet ovat kiinteä osa kunnan viestintäsuunnitelmaa.

Tunnustuksen jälkeen kunnassa jatketaan lapsiystävällisyyden kehittämistä mallin mukaisesti yhdessä Unicefin kanssa. Unicef kannustaa Vesilahtea kiinnittämään jatkossa huomiota erityisesti seuraaviin asioihin:

- Lisäämään lasten ja nuorten osallisuutta Lapsiystävällinen kunta -kehitystyöhön.
- Ottamaan mukaan kehitystyöhön lapsia ja nuoria, joilla on kokemuksia syrjinnästä tai haavoittuvammasta asemasta, ja huomioimaan kehitystyössä muutenkin haavoittuvassa asemassa olevia lapsia ja nuoria entistä enemmän.
- Jatkamaan edelleen lapsivaikutusten arvioinnin systemaattista kehittämistä ja käyttöönottoa kaikessa päätöksenteossa.
- Varmistamaan, että Lapsiystävällinen kunta -työ jalkautuu laajamittaisesti kunnan eri toimialoille, ja että mm. kolmas sektori on tiiviisti yhteistyössä mukana.
- Varmistamaan, että hyvä ja sujuva yhdyspintatyö hyvinvointialueen kanssa säilyy ja kehittyy.
- Varmistamaan edelleen riittävät resurssit Lapsiystävällinen kunta -työn koordinaatorakenteelle.

Ehkäisevä päihdetyö Vesilahdessa

Ehkäisevä päihdetyö pyrkii vähentämään päihteiden käyttöä ja siitä aiheutuvia haittoja eri menetelmin, kuten valistuksella, sosiaalisella tuella ja yhteisöllisillä tapahtumilla. Työhön kuuluu myös päihteettömyyden edistäminen ja varhaisen puuttumisen mallien kehittäminen, jotta päihteiden käyttö ei pääsisi muodostumaan ongelmaksi. Kunnat ovat lain mukaan velvollisia järjestämään ehkäisevää päihdetyötä alueellaan (Laki ehkäisevästä päihdetyöstä 523/2015). Lisäksi kuntien tulee laatia suunnitelma ehkäisevän päihdetyön toteuttamiseksi (Laki ehkäisevästä päihdetyöstä 523/2015, 4 §). Vesilahden hyvinvointisuunnitelma toimii samalla kunnan ehkäisevän päihdetyön suunnitelmana.

Kunnalla on velvollisuus huolehtia ehkäisevän päihdetyön tarpeen mukaisesta organisoinnista alueellaan ja nimetä ehkäisevän päihdetyön tehtävistä vastaava toimielin. Vesilahdessa tästä työstä on vastannut hyvinvointi- ja osallisuusjaosto. Vesilahden kunta on nimennyt hyvinvointisuunnittelijan ehkäisevän päihdetyön vastuu-

ja yhdyshenkilöksi. Vuonna 2023 kuntaan perustettiin ehkäisevän päihdetyön ja mielenterveystyön monialainen työryhmä, johon kuuluu edustajia perusopetuksesta, nuorisotoimesta sekä hyvinvointialueen sosiaali- ja terveystalvetaista.

Ehkäisevää päihdetyötä sekä mielenterveyden edistämistyötä tehdään tiiviissä alueellisessa yhteistyössä. Pirkanmaan hyvinvointialue koordinoi alueellista työtä. Pirkanmaan hyvinvointialue on laatinut ehkäisevän päihdetyön suunnitelman vuosille 2023–2026, joka on osa Pirkanmaan hyvinvointialueen hyvinvointikertomusta ja –suunnitelmaa. Ehkäisevän päihdetyön suunnitelman on tarkoitus mahdollistaa Pirkanmaan hyvinvointialueen ja kuntien sujuvaa yhteistyötä. Vaikka hyvinvointialueen suunnitelmassa olevia toimenpiteitä toteutetaan sosiaali- ja terveystalvetaissa, kunnat voivat hyödyntää suunnitelmaa ja osallistua toimenpiteiden toteuttamiseen omien tarpeidensa mukaisesti.

Yksi keskeinen kuntien ja hyvinvointialueen ehkäisevän päihdetyön yhteistyömuoto on Pakka-toimintamalli, joka on paikallisten alkoholi-, tupakka- ja rahapelihaittojen ehkäisyyn kehitetty menetelmä. Pakka-toimintamallissa tehdään paikallisiin yhteisöihin keskittyvää ehkäisevää päihdetyötä, jossa tavoitteena on että:

- 1) nuorten ja aikuisten alkoholin käyttö, tupakka-/nikotiinituotteiden käyttö ja ongelmia aiheuttava pelaaminen vähenevät;
- 2) juomisen, tupakoinnin ja rahapelaamisen alouitusikä nousee;
- 3) humalajuominen haittoineen vähenee.

Pirkanmaan hyvinvointialueella toimii neljä seudullista työryhmää, joista Vesilahti kuuluu etelän seutuun. Muun muassa etsivä nuorisotyöntekijä, koulukuraattori ja kouluvalmentaja ovat osallistuneet säännöllisesti alueellisen Pakka-ryhmän työskentelyyn.

Osana Pakka-työskentelyä Pirkanmaan hyvinvointialue toteutti päihdetilannekyselyn syksyllä 2024. Vesilahdessa kyselyyn osallistui 174 pääosin 13–15-vuotiasta nuorta ja 31 aikuista. Nuorista vastaajista 64 % oli sitä mieltä, että omalla asuinalueella käytetään liikaa sähkösavukkeita. Alkoholin kohdalla vastaava luku oli 44 %, tupakan 36 % ja nikotiinipussien 37 %. Kyselyn perusteella sähkösavukkeet ovat yleisiä alaikäisten keskuudessa: 68 % nuorista vastaajista oli nähnyt, että alaikäiset ovat käyttäneet sähkösavukkeita viimeisen 12 kuukauden aikana. Myös alkoholin, tupakan ja nikotiinipussien käyttöä oli havainnut yli 40 % nuorista vastaajista. Aikuisten vastaajien lukumäärä on vähäinen, mutta myös heistä yli 60 % oli havainnut alaikäisten tupakan, nikotiinipussien ja sähkösavukkeiden käyttöä. Aikuisista vastaajista 77 % oli sitä mieltä, että kunnassa tulisi puuttua nykyistä enemmän alaikäisten sähkösavukkeiden käyttöön.

Nuorista vastaajista 72 % ei osannut sanoa, mistä saa luotettavaa tietoa eri päihteidenkäytön seurauksista. 68 % ei myöskään tiennyt, mistä nuori voisi saada tukea päihteidenkäytön lopettamiseen. Tämä vahvistaa käsitystä siitä, että nuorille on tärkeää tarjota säännöllistä, helposti lähestyttävää ja kohderyhmää puhuttelevaa tietoa päihteistä ja niiden terveyshaitoista. Myös päihteidenkäytön lopettamiseen on tarjottava nuorille kohdistettua matalan kynnyksen tukea.

Viitekehyksenä Stiglitzin komitean hyvinvointimalli

Vesilahden hyvinvointisuunnitelman ja -kertomuksen viitekehyksenä on Stiglitzin komitean hyvinvointimalli, joka pyrkii tarkastelemaan ihmisen hyvinvointia kokonaisvaltaisesti. Mallin mukaan hyvinvointi on moniulotteinen käsite, jonka kaikkia ulottuvuuksia tulee tarkastella samanaikaisesti.

Stiglitzin komitean hyvinvointimalli on kehitetty laajentamaan perinteisiä taloudellisia mittareita, kuten bruttokansantuotetta (BKT), ja kattamaan laajempi valikoima hyvinvoinnin osa-alueita. Malli pyrkii tarjoamaan monipuolisemman ja laajalaisemman kuvan yhteiskunnan edistymisestä ja yksilöiden elämänlaadusta.

Hyvinvointimalli perustuu kolmeen pääperiaatteeseen:

- Taloudellinen hyvinvointi: Tämä sisältää tulot, varallisuuden ja kulutuksen. Taloudellinen vakaus ja riittävä aineellinen elintaso ovat perusedellytyksiä hyvälle elämälle.
- Sosiaalinen hyvinvointi: Tämä kattaa terveyden, koulutuksen, työtilanteen, sosiaaliset suhteet ja yhteiskunnallisen osallistumisen. Ihmisten mahdollisuus osallistua yhteiskuntaan, vaikuttaa päätöksentekoon ja saada ääni kuuluviin on olennainen osa hyvinvointia.
- Ympäristöön liittyvä hyvinvointi: Tämä sisältää turvallisen ja terveellisen elinympäristön, ekologisen kestävyys ja luonnonvarojen kestävä käytön. Ympäristön tila vaikuttaa suoraan ihmisten elämänlaatuun ja tulevien sukupolvien mahdollisuuksiin.

Stiglitzin komitea korostaa, että hyvinvointia tulee tarkastella moniulotteisesti ja eri näkökulmista samanaikaisesti. Tämä tarkoittaa, että terveyttä, koulutusta, henkilökohtaista toimintaa ja työtä, yhteiskunnallista osallistumista, sosiaalisia yhteyksiä ja suhteita, aineellista elintaso, ympäristöä sekä turvallisuudentunnetta ei

voida erottaa toisistaan, vaan ne muodostavat yhdessä kokonaiskuvan ihmisten hyvinvoinnista.

Komitean mukaan on tärkeää käyttää monipuolisia mittareita ja indikaattoreita, jotka heijastavat hyvinvoinnin eri ulottuvuuksia. Näin saadaan tarkempi ja oikeudenmukaisempi kuva yhteiskunnan tilasta ja voidaan suunnitella parempia toimenpiteitä hyvinvoinnin parantamiseksi.

Stiglitzin komitean hyvinvointimallia hyödynnetään laajasti eri maissa ja organisaatioissa, mukaan lukien Tilastokeskus Suomessa. Malli tarjoaa arvokkaita työkaluja päätöksenteon tueksi ja auttaa ymmärtämään, miten eri tekijät vaikuttavat ihmisten elämänlaatuun ja yhteiskunnan kehitykseen.

Lisätietoa viitekehyksestä löytyy esimerkiksi julkaisusta Simpura, J. 2009: "Stiglitzin komissio paaluttaa yhteiskuntien edistyksen ja hyvinvoinnin mittaamisen tämän päivän maailmaan". <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/101646/simpura.pdf>

Vesilahden kunnan hyvinvointisuunnitelmassa ja -kertomuksessa hyvinvoinnin ulottuvuudet on jäsennetty kolmeen osa-alueeseen:

Hyvinvoinnin rakenteelliset edellytykset, jotka sisältävät elintason, koulutuksen sekä osallisuuden ja hallinnoinnin;

Terveys, elintavat ja harrastaminen;

Turvallinen ympäristö, joka kattaa sosiaaliset suhteet, viihtyisyyden ja turvallisuuden.

Hyvinvointi-indikaattoreiden rajoitukset

Julkisista tietokannoista löytyy satoja hyvinvointia kuvaavia indikaattoreita, mutta niiden käyttöä rajoittaa muun muassa tiedonkeruun frekvenssi ja tietojen hidas päivittyminen. Esimerkiksi kouluterveyskysely toteutetaan joka toinen vuosi ja keväällä 2025 toteutettavien kyselyiden tulokset julkaistaan syksyllä 2025, eivätkä ne siten ehdi tähän raporttiin. Onneksi ne ovat käytettävissä tulevan hyvinvointisuunnitelman valmisteluun.

Monet indikaattoritiedoista eivät myöskään ole käytettävissä asukasluvultaan vähäisissä kunnissa. Vesilahden kunnan otoskoon pienuuden takia joissain indikaattoreissa, kuten MOVE! -mittauksissa, vuosittainen vaihtelu voi puolestaan olla todella suurta. Hyvinvointitietoa eri ikäryhmistä, kuten senioriväestöstä ja erityisesti työikäisistä, on myös hyvin vähän saatavilla.

Kunnan omaa tiedonkeruuta hyvinvoinnista kehitetään osana laadunhallinnan kokonaisuutta, jotta syntyisi pitkiä jatkumoa ja vertailtavuutta. Hyvinvointialueuudistus on myös tuottanut tarpeita yhdenmukaistaa hyvinvointialueeseen kuuluvien kuntien hyvinvointisuunnitelmien rakenteita ja indikaattoreita. Niin kuntien kuin hyvinvointialueenkin hyvinvointityössä on tärkeää huomioida, että muutokset hyvinvoinnissa tapahtuvat hitaasti. Tästä syystä hyvinvoinnin edistäminen vaatii pitkäjänteisyyttä ja johdonmukaisia toimia.

Hyvinvoinnin rakenteelliset edellytykset – elintaso, koulutus, osallisuus ja hallinnointi

Hyvinvoinnin rakenteellisilla edellytyksillä tarkoitetaan kuntalaisten elin- ja koulutustasoa sekä kunnallishallinnon hyvinvointia mahdollistavia rakenteita, kuten mahdollisuuksia osallisuuteen. Rakenteellisiin edellytyksiin sisältyvät elintaso (mm. tulot ja varallisuus), koulutus, mahdollisuudet osallisuuteen sekä kunnan hyvinvointia tukevat toimintatavat ja rakenteet. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi pyritään ennaltaehkäisemään syrjäytymistä ja polarisaatiota kuntalaisten ja kunnan eri osien välillä.

Hyvinvoinnin rakenteellisiin edellytyksiin vaikuttavat lukuisat eri seikat. Korkeasti koulutetut ihmiset voivat keskimääräisesti paremmin, ovat taloudellisesti paremmassa asemassa ja ovat kiinnostuneempia huolehtimaan omasta ja läheistensä hyvinvoinnista. Pahoinvointi ja terveyshaasteet ovat yleisempiä alhaisemmissa tulo- ja varallisuusluokissa sekä heikkotuloisemmilla asuinalueilla.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen rakenteilla ja resurssoinnilla voidaan vaikuttaa kuntalaisten hyvinvointiin. Mahdollisuuksien luominen osallisuuteen ja vaikuttamiseen ovat tässä keskeisiä keinoja.

Vesilahden hyvinvointikertomuksessa ja –suunnitelmassa rakenteellisia edellytyksiä tarkastellaan monesta eri kulmasta. Indikaattoritiedon lisäksi seurataan koulutustasoindeksiä, tulonsaajien mediaanituloja, väestönkehitystä tilastoalueittain, Tampereen kaupunkiseudun laatimaa hyvinvointi-indeksiä sekä kuntalaiskyselyn tuloksia.

Koulutustasoindeksi

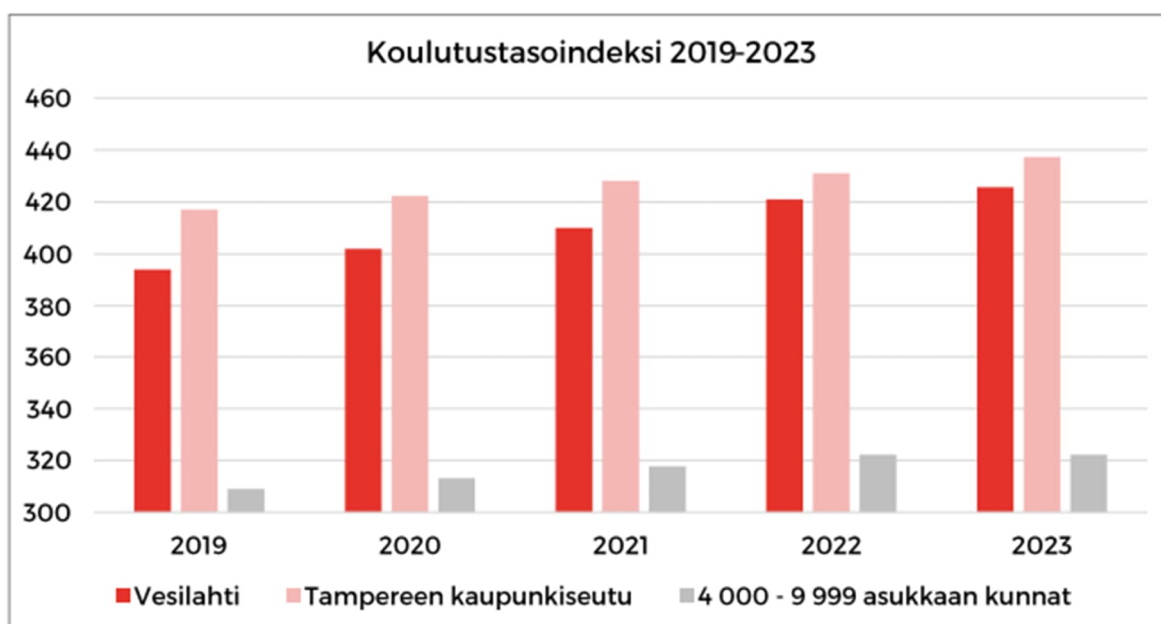
Tampereen kaupunkiseudun kunnista on laadittu Elinvoima, vetovoima ja pitovoima (EVP) -indeksin seutu- ja kuntakohtainen analyysi, joka on julkaistu tammikuussa 2025. Koulutustasoindeksi sekä tuonnempana tarkasteltavat tulonsaajien mediaanitulot ovat osa EVP-indeksiä.

Vesilahdessa perusasteen jälkeistä korkeinta tutkintoa suoritettiin keskimäärin 4,3 vuotta eli koulutustasoindeksi oli 426 vuonna 2023. Vesilahden indeksi oli vahvempi kuin samankokoisten kuntien keskimääräinen indeksi.

Verrokkiryhmä	Koulutustaso- indeksi 2019	Koulutustaso- indeksi 2023 ↑	Muutos % 2019- 2023	Sijoitus Manner- Suomessa /293
Vesilahti	394	426	+8,0 %	17
Siuntio	393	411	+4,6 %	26
Taipalsaari	385	406	+5,5 %	29
Liperi	358	375	+4,6 %	53
Nousiainen	349	367	+5,0 %	60

MDI
Part of PGG

Vesilahden koulutustasoindeksi oli Tampereen kaupunkiseudun indeksiä hieman heikempi, mutta koko maan indeksiä vahvempi vuonna 2023. Vesilahden koulutustasoindeksi oli kaikista korkein verrokkiryhmässä ja kasvoi suhteellisesti tarkasteltuna eniten vuosina 2019–2023. Koko maassa koulutustasoindeksi oli 396 vuonna 2023. Manner-Suomessa indeksi oli vahvin Kauniaisissa (606) ja Espoossa (495) sekä heikoin Kivijärvellä (241). (Lähteet: Tampereen kaupunkiseudun EVP-indeksianalyysi 2025, Tilastokeskus, StatFin; väestön koulutusrakenne.)

Tulonsaajien mediaanitulot

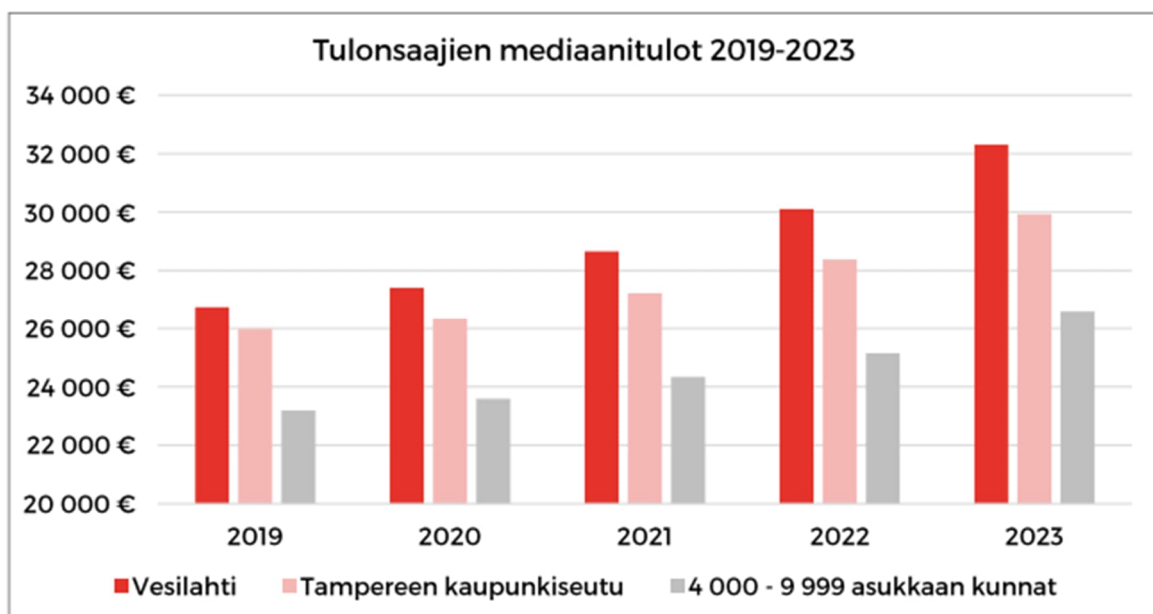
Myös tulonsaajien mediaanituloja tarkastellaan osana EVP-indeksiä. Vesilahden tulonsaajien mediaanitulot olivat 32 305 euroa vuonna 2023. Vesilahden tulonsaajien mediaanitulot olivat suuremmat kuin samankokoisten kuntien keskimääräinen arvo.

Verrokkiryhmä	Tulonsaajien mediaanitulot 2019	Tulonsaajien mediaanitulot 2023 ¹	Muutos % 2019-2023	Sijoitus Manner-Suomessa /293
Siuntio	30 134 €	34 437 €	+14,3 %	10
Vesilahti	26 747 €	32 305 €	+20,8 %	27
Nousiainen	28 512 €	32 209 €	+13,0 %	29
Taipalsaari	26 887 €	30 016 €	+11,6 %	52
Liperi	24 645 €	28 388 €	+15,2 %	87

MDI
Part of FCG

Vesilahden tulonsaajien mediaanitulot olivat Tampereen kaupunkiseudun ja koko maan arvoja suuremmat vuonna 2023. Vesilahden tulonsaajien mediaanitulot olivat toiseksi korkeimmat verrokkiryhmässä ja kasvoivat kaikista eniten vuosina 2019–2023.

Koko maassa tulonsaajien mediaanitulot olivat 28 981 euroa vuonna 2023. Manner-Suomessa tulonsaajien mediaanitulot olivat suurimmat Kauniaisissa (43 524 €) ja Espoossa (36 314 €) sekä matalimmat Rautavaarassa (19 917 €). (Lähteet: Tampereen kaupunkiseudun EVP-indeksianalyysi 2025, Verohallinnon tilastotietokanta.)

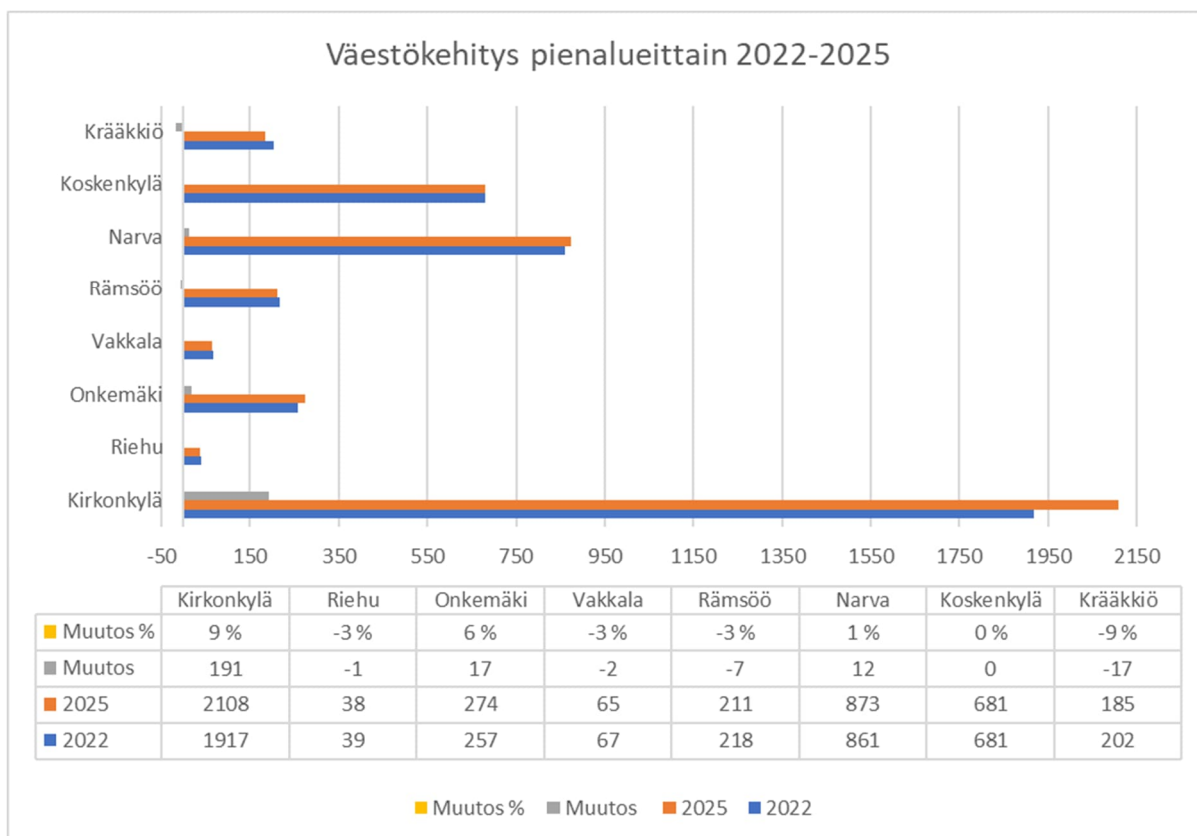

Alueelliset erot

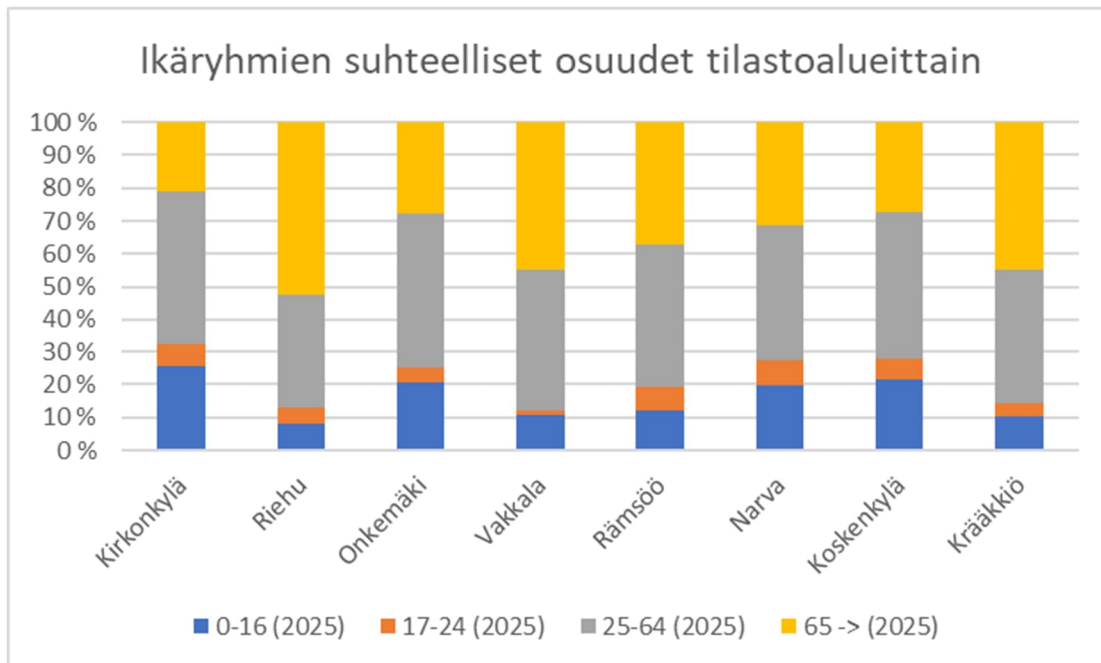
Vesilahden kunnassa on itä-länsi-suuntaisesti melko suuria etäisyyksiä ja kunnan eri osissa on erilaisia ominaispiirteitä. Tilastokeskus kerää Vesilahdesta aineistoa tilastoalueittain, jotka ovat esitetty alla olevassa kartassa.

Väestön määrän ja kehityksen tarkastelu tilastoalueittain vuosina 2022–2025 osoittaa, että valtaosan kunnan väestöstä asuinpaikka sijoittuu kunnan itäiseen osaan, joka on kuluneen valtuustokauden aikana kasvanut.

Väestön ikärakenteen tarkastelu tilastoalueittain osoittaa, että kunnan läntisissä osissa väestö on keskimäärin iäkkäämpää. Tämä yhdessä harvemman yhdyskuntarakenteen kanssa ohjaa suunnittelemaan ja toteuttamaan terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseen liittyviä palveluita alueellisesti erilaisin painotuksin.

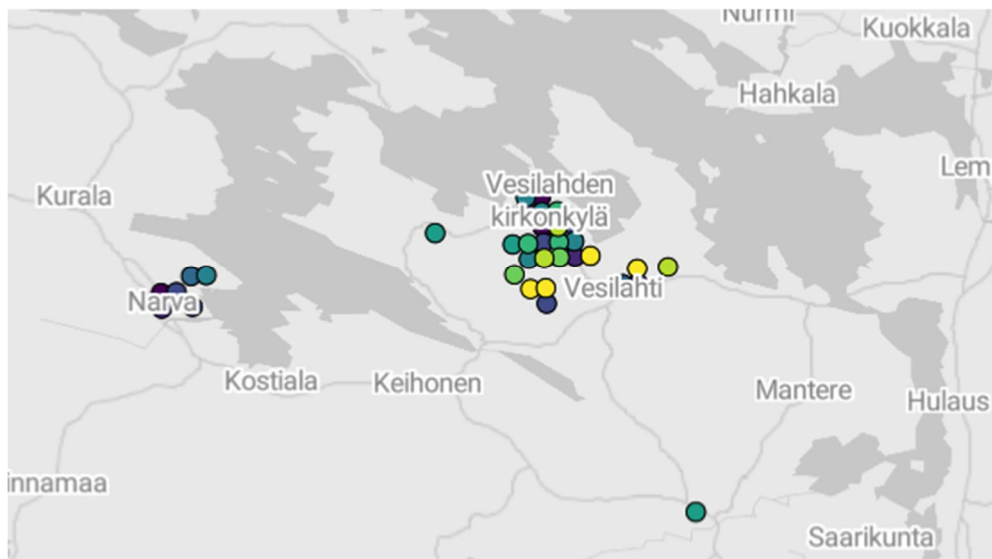

Tampereen kaupunkiseudun hyvinvointi-indeksi

Tampereen kaupunkiseudulla tuotetaan alueellisen eriytymisen ennaltaehkäisemiseksi hyvinvointitietoa paikkatiedon (250x250 metrin tilastoruutujen) perusteella. Seudun hyvinvointi-indeksi koostuu kolmesta hyvinvoinnin rakenteellisesta muuttujasta (työttömien ja korkeakoulutettujen osuudesta sekä mediaanituloista), jotka ovat yhteydessä lähes kaikkiin hyvinvointitekijöihin. Indeksissä em. indikaattoreista muodostetaan yksi muuttuja, jonka perusteella kaikki seudun tilastoruudut (indeksi muodostetaan vain jos tilastoruudun alueella asuu yli 10 työikäistä) asetetaan järjestykseen ja jaetaan kymmeneen osaan. Jokainen desiili saa oman värinsä, jolloin kartalla voidaan nähdä kuinka kirkkaan väriset ylimpien (joissa siis vähemmän työttömyyttä sekä enemmän koulutusta ja tuloja) sekä tummat alemman desiilin alueet sijoittuvat.

Hyvinvointi-indeksi 250*250 metrin ruuduissa desiileittäin

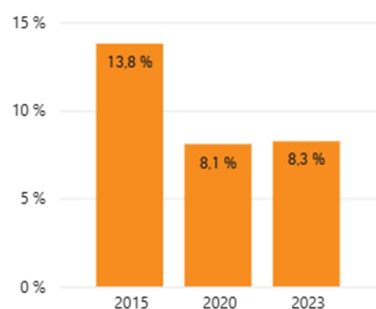
desiili 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

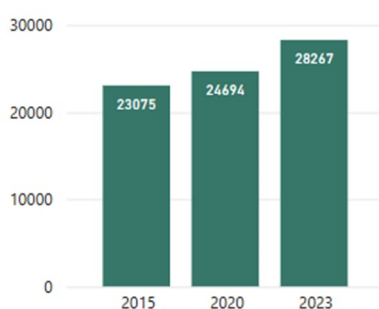
Lähde: Tilastokeskus, Tampereen kaupunkiseutu, Jussi Välimäki

Vuonna 2020 Vesilahden kunnan hyvinvointi-indeksi desiilien keskiarvo oli 5,6 ja vuoden 2023 aineistossa se oli 5,8. Luku ei kuvaa hyvinvoinnin muutoksia vaan vesilähtelaisten rakenteellisen hyvinvointitekijöiden tilaa suhteessa muuhun kaupunkiseutuun. Osatekijöiden muutokset Vesilahdessa ovat valtuustokauden aikana koulutuksen ja tulojen osalta selvästi myönteisiä, mutta työttömyys on säilynyt kutakuinkin ennallaan.

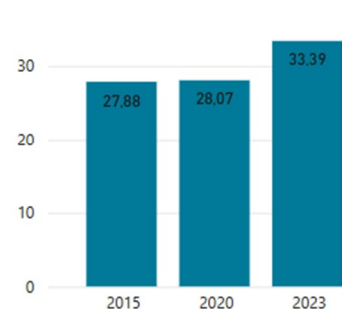
Työttömien osuus

Asukkaiden mediaanitulot, euroa / vuosi

Korkeakoulutettujen osuus

Lähde: Tilastokeskus, Tampereen kaupunkiseutu, Jussi Välimäki

Hyvinvoinnin rakenteelliset edellytykset – indikaattorit

Hyvinvointisuunnitelmaa laadittaessa hyvinvoinnin rakenteellisia edellytyksiä tarkasteltiin alla olevien indikaattorien perusteella. Indikaattoritiedon pohjalta tehtiin analyysi ja johtopäätökset sekä asetettiin hyvinvointisuunnitelman tavoitteet ja toimenpiteet. Indikaattorien valinnassa on pyritty monipuolisuuteen. Haasteita on tuottanut indikaattoritiedon rajallisuus sekä painottuminen tiettyihin väestöryhmiin: esimerkiksi kouluterveyskyselyiden ansiosta lasten ja nuorten hyvinvoinnista on tarjolla todella monipuolisesti tietoa, kun taas ikääntyneiden ja työikäisten hyvinvointiin liittyvä tiedonkeruu on vähäistä. Tilannetta on pyritty tasapainottamaan kehittämällä kunnan omia tiedonkeruumenetelmiä.

Indikaattori	Alue	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17 - 24-vuotiaat, skaalattu HYTE-indikaattori	Pirkanmaa								
Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17 - 24-vuotiaat, skaalattu HYTE-indikaattori	Vesilahti		100		45	100	100	100	100
Koulutustasomittain	Pirkanmaa	378,5	386,4	391,2	396,6		406,1	412,4	
Koulutustasomittain	Vesilahti	382,1	386,2	394,3	402		421	425,7	
Kouluympäristön terveellisyden ja turvallisuuden sekä kouluyhteisön hyvinvoinnin edistämisen tarkastus	Pirkanmaa	80	80	85	85	93	89	87	87
Kouluympäristön terveellisyden ja turvallisuuden sekä kouluyhteisön hyvinvoinnin edistämisen tarkastus	Vesilahti	100	100	100	100	100	100	100	100
Kunnan palveluluiden suunnittelussa ja kehittämisessä hyödynnetään asukasraateja ja foorumeja	Pirkanmaa	86		81	81	90	91	91	91
Kunnan palveluluiden suunnittelussa ja kehittämisessä hyödynnetään asukasraateja ja foorumeja	Vesilahti	100		100	100	0	0	100	100
Kunnan talousarviossa ja taloussuunnitelmassa määritellään talousarviovuodelle mittarit, joilla seurataan väestön	Pirkanmaa	82		95	95	100	100	91	91

hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tavoitteiden toteutumista									
Kunnan talousarviossa ja taloussuunnitelmassa määritellään talousarviovuodelle mittarit, joilla seurataan väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tavoitteiden toteutumista	Vesilahti	0		100	100	100	100	100	100
Kunnan tarkastuslautakunnan arviointikertomuksessa arvioidaan valtuustokausittain kunnan hyvinvointi- ja terveystavoitteiden toteutuminen	Pirkanmaa	55		48	48	62	59	70	70
Kunnan tarkastuslautakunnan arviointikertomuksessa arvioidaan valtuustokausittain kunnan hyvinvointi- ja terveystavoitteiden toteutuminen	Vesilahti	100		0	0	0	0	100	100
Kunnassa toimii erikseen nimetty asiantuntija, suunnittelija tai vastaava, joka koordinoi hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä	Pirkanmaa	95		95	95	100	100	100	100
Kunnassa toimii erikseen nimetty asiantuntija, suunnittelija tai vastaava, joka koordinoi hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä	Vesilahti	100		100	100	100	100	100	100
Kunnassa toimii liikunnan edistämistä käsittelevä poikkihallinnollinen työryhmä	Pirkanmaa		100		100	100	96		100
Kunnassa toimii liikunnan edistämistä käsittelevä poikkihallinnollinen työryhmä	Vesilahti		100		100	100	100		100
Kunta kutsuu säännöllisesti koolle liikuntaseurojen ja yhdistysten yhteiskokouksen	Pirkanmaa		73		90	90	87		82
Kunta kutsuu säännöllisesti koolle liikuntaseurojen ja yhdistysten yhteiskokouksen	Vesilahti		100		100	100	100		100
Lasten ja nuorten liikunta-aktiivisuutta raportoidaan vuosittain kunnan	Pirkanmaa		36		64	64	61		96

hyvinvointikertomuksessa tai vastaavassa kertomuksessa									
Lasten ja nuorten liikunta-aktiivisuutta raportoidaan vuosittain kunnan hyvinvointikertomuksessa tai vastaavassa kertomuksessa	Vesilahti		0		0	0	100		100
Liikunnan edistämisestä vastaavat viranhaltijat osallistuvat toimielinten vaikutusten ennakoarviointiin	Pirkanmaa		48		64	64	57		57
Liikunnan edistämisestä vastaavat viranhaltijat osallistuvat toimielinten vaikutusten ennakoarviointiin	Vesilahti		0		0	0	100		100
Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25 - 64-vuotiaat, skaalattu HYTE-indikaattori	Pirkanmaa								
Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25 - 64-vuotiaat, skaalattu HYTE-indikaattori	Vesilahti		34		51	41	45	58	26
Työkyvyttömyyseläkettä saavat 25 - 64-vuotiaat, skaalattu HYTE-indikaattori	Pirkanmaa								
Työkyvyttömyyseläkettä saavat 25 - 64-vuotiaat, skaalattu HYTE-indikaattori	Vesilahti		59		36	100	100	100	100
Valtuustolle raportoidaan vuosittain väestön elintavoista ja niissä tapahtuneista muutoksista	Pirkanmaa	73		95	95	86	82	100	100
Valtuustolle raportoidaan vuosittain väestön elintavoista ja niissä tapahtuneista muutoksista	Vesilahti	100		100	100	0	0	100	100
Koen, että minulla on riittävä mahdollisuus vaikuttaa kunnassa tapahtuviin asioihin, keskiarvo asteikolla 1–5 (kuntalaiskysely)	Vesilahti					2,7	2,7	2,8	2,8

Lähteet: Sotkanet ja Vesilahden kunnan asukaskysely

Johtopäätökset

Vesilahdelaisten koulutus- ja elintaso ovat verrattain korkeat ja työllisyystilanne hyvä, mikä luo perustan hyvinvoinnin rakenteellisille edellytyksille. Myös kunnan hyte-kerroin on kohonnut erityisesti prosessi-indikaattorien nousun myötä, vaikka vuonna 2024 kerroin hieman laskikin.

Kuntalaiskyselyn perusteella vesilahtelaiset kokevat, että heidän mahdollisuutensa vaikuttaa kunnassa tapahtuviin asioihin ovat rajalliset (keskiarvo 2,8 asteikolla 1–5). Tämä osoittaa, että kuntalaisten osallisuutta palveluiden suunnittelussa ja kehittämisessä tulee edistää entistä monipuolisemmin ja saavutettavammin.

Vesilahden sisällä on myös havaittavissa viitteitä eriytymisestä, sillä kasvavassa kunnan itäisessä osassa asukkaat ovat keskimäärin nuorempia ja hyvinvointi-indeksin perusteella heidän sosioekonominen asemansa on keskimäärin hyvä. Kunnan sisäiset erot tulee ottaa huomioon, kun pohditaan toimenpiteitä hyvinvoinnin edistämiseksi. Kunnassa on tärkeää vaalia ja edistää yhteisöllisyyttä mahdollistamalla niin arkisia kohtaamisia kuin laajempia tilaisuuksia ja tapahtumia, jotka kokoavat yhteen eri ikäisiä ja erilaisissa tilanteissa olevia kuntalaisia.

Vahva osallisuus ja aktiiviset kuntalaiset tekevät kunnasta yhteisöllisen, elinvoimaisen ja sosiaalisesti kestävän. - - Paikallinen yhteisöllisyys on innostuneita kuntalaisia, jotka toimivat yhteisen hyvän eteen ja näkevät yhteisön hyvinvoinnin tavoittelemisen arvoisena. (Kuntaliitto)

Hyvinvoinnin rakenteelliset edellytykset – tavoitteet ja toimenpiteet

Vuosien 2021–2025 aikana hyvinvoinnin rakenteellisiin edellytyksiin liittyvät tavoitteet ovat olleet Vesilahdessa seuraavat:

1. Varmistetaan, että hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen hallinnolliset rakenteet säilyvät hyte-kertoimen määrittämällä tasolla.
2. Vuorovaikutusta kuntalaisten kanssa edistetään siten, että osallisuus on jatkuvaa ja proaktiivista.
3. Vahvistetaan kunnan elinvoimaa sekä huolehditaan kuntalaisten yhdenvertaisuudesta ja hyvinvointipalveluiden saavutettavuudesta.

Tavoitteet on tehty yhteistyössä valtuuston kanssa, ja niiden laadinnassa on kuultu myös keskeisiä sidosryhmiä. Hyvinvointisuunnitelma tavoitteineen on hyväksytty kunnanvaltuustossa 12.12.2022 (§ 62).

Tavoitteiden saavuttamiseksi nykyisen valtuustokauden aikana on toteutettu lukuisia toimenpiteitä, jotka on eritelty alla olevaan taulukkoon. Myös Pirkanmaan hyvinvointialueen alueellisessa hyvinvointikertomuksessa ja –suunnitelmassa eri hyvinvoinnin osa-alueisiin liittyvät tavoitteet ja tavoitekohtaiset toimenpiteet on esitetty vastaavassa taulukkomuodossa.

Hyvinvoinnin osa-alue	Tavoitteet	Toimenpiteet tavoitteen saavuttamiseksi
Rakenteelliset edellytykset: elintaso, koulutus, osallisuus ja hallinnointi	1. Varmistetaan, että hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen hallinnolliset rakenteet säilyvät hyte-kertoimen määrittämällä tasolla.	• Tarkastuslautakunnan arviointikertomukseen on sisällytetty kunnan hyvinvointi- ja terveystavoitteiden seuranta ja arviointi. • Kuntalaisten elintavoissa sekä lasten ja nuorten liikkumisessa tapahtuneista muutoksista on raportoitu vuosittain valtuustolle. • Ennakkovaikutusten systemaattista arviointia ja siihen liittyvää osaamista on kehitetty.
	2. Vuorovaikutusta kuntalaisten kanssa edistetään siten, että osallisuus on jatkuvaa ja proaktiivista.	• Kuntalaisten osallisuutta on parannettu mm. toteuttamalla Lapsiystävällinen kunta – toimintamallia, vaikuttajatoimielinten toimintaa kehittämällä, viestinnällä, kyselyillä, työpajoilla ja tilaisuuksilla. - o Toteutettuja kyselyjä ovat olleet mm. kirjaston asiakastytyväisyyskysely, kuntalaiskyselyt, vanhempainilgakyselyt ja varhaiskasvatuksen asiakastytyväisyyskyselyt. - o Koulukuljetuksen kilpailutusta varten pyydettiin lausunnot vammais- ja vanhusneuvostoilta sekä nuorisovaltuustolta.

		- o Osallisuusfoorumeita on järjestetty säännöllisesti kunnan seura- ja järjestötoimijoille. - o Erilaisia asukastilaisuuksia on järjestetty mm. Lammasniemessä. - o Kunta on toteuttanut senioreille suunnatun kyselyn perintörahan käytön suunnitteluun liittyen ja vanhusneuvosto on ollut keskeisesti mukana suunnittelutyössä. Kyselyvastauksia tullaan hyödyntämään myös hyvinvointisuunnitelman laadinnassa. - o Vanhempainyhdistysten kanssa on kehitetty yhteistyötä lasten, nuorten ja perheiden vapaa-ajalla tapahtuvan liikunnan edistämiseksi. - o Lasten näkemyksiä kunnasta on kuultu kulttuurikeskus PiiPoon järjestämän työpajatyöskentelyn avulla. - o Kunnan nuorisopalvelut on pilotoinut osallistuvan budjetoinnin mallia, johon liittyen on toteutettu tiedonkeruu yläkoululaisille.
	3. Vahvistetaan kunnan elinvoimaa sekä huolehditaan kuntalaisten yhdenvertaisuudesta ja hyvinvointipalveluiden saavutettavuudesta.	• Vanhusneuvostoa on kuultu asiointiliikenteen suunnittelussa. • Ristiveräjän kiinteistö on otettu käyttöön mm. lähitoritoiminnassa. • Vammaisneuvoston kanssa on edistetty kulttuurihyvinvointitoimintaa yhteistyössä kulttuurikeskus PiiPoon kanssa. • Kotoutumisohjelman luonnos on toimitettu AVI:in.

		• Kunnassa on toteutettu oppimistuloselvitys • Lapsiystävällinen kunta – tunnustus on myönnetty vuonna 2024. • Yhteistyötä hyvinvointialueen kanssa on viety eteenpäin, ja mm. diabeteshoitajan kanssa yhteistyö on toimivaa. • Move! –prosessia on kehitetty yhteistyössä kunnan elintapaohjauksen kanssa. • Kirjastolla on aloitettu demokratian edistämisen hanke.
--	--	---

Toimenpide-esimerkki:

Nuorten osallistuva budjetointi Vesilahdessa

Vesilahden nuorisopalvelut pilotoi lukuvuonna 2024–2025 nuorten osallistuvan budjetoinnin mallia. Nuoret pääsivät vaikuttamaan nuorisopalveluiden budjetin ja resurssien käyttöön ideoimalla, äänestämällä ja neuvottelemalla. Nuorten osallistuva budjetointi oli kohdennettu yläkouluikäisille, mutta eri vaiheisiin saattoivat osallistua 13–17-vuotiaat nuoret.

Tiedonkeruu toteutettiin kyselynä yläkouluikäisille joulukuussa 2024. Kyselyssä nuoret pääsivät vastaamaan vapaa-aikaan, ihmissuhteisiin, vaikuttamiseen, unelmiin ja toiveisiin liittyviin kysymyksiin. Kyselyn ohessa oppilas saattoi myös ilmoittautua työpajavaiheeseen.

Työpaja järjestettiin tammikuussa 2025, jossa nuoret pääsivät tutustumaan tiedonkeruun aineistoon ja luomaan sen pohjalta toimenpide-ehdotuksia äänestykseen meneväksi.

Äänestys järjestettiin tammikuussa 2025, jossa oppilaat saivat äänestää työryhmän tekemistä toimenpide-ehdotuksista.

Neuvottelukunta julkisti äänestystuloksen 6.3.2025, ja nuoret neuvottelivat sivistystoimen johdon kanssa siitä, mitkä ehdotukset toteutettiin kuluvin vuoden aikana.

Toteutettavat toimenpiteet:

- Koulun auloihin hankitaan tuoleja ja penkkejä.
 - Koulun pihassa olevat koripallokorit kunnostetaan.
 - Kirjaston hiljainen tila avattiin avoimesti kirjaston asiakkaiden käyttöön.
 - Mopokortin teoriatunnit tuotiin Vesilahteen.
 - Nuoret selvittävät mahdollisuuksia nuorisovaihtoon ja lani-tapahtuman järjestämiseen.
- Edellä mainittujen toimenpiteiden toteuttamisesta tiedotetaan erikseen.

Terveys, elintavat ja harrastaminen

Terveydellä ja hyvinvointia edistävillä elintavoilla sekä mielekkäällä henkilökohtaisella toiminnalla, kuten työllä ja harrastuksilla, on suuri vaikutus yksilön hyvinvointiin. Terveys koostuu fyysisistä, psyykkisistä ja sosiaalisista tekijöistä, elintavoista (uni, ravinto ja liikunta) sekä henkilökohtaisesta toiminnasta, kuten merkityksellisestä työstä tai harrastuksista.

Hyvinvoinnin keskeisimpiä osatekijöitä on terveys. Vaikka se ei yksinään takaa hyvinvointia, sen puute voi mitätöidä muut elämässä saavutetut hyvinvoinnin osa-alueet. Esimerkiksi vakava sairaus voi tehdä taloudellisen vaurauden merkityksettömäksi. Elintavat, kuten liikunta, ruokatottumukset ja päihteiden käyttö, vaikuttavat sairastuvuuteen ja kuolleisuuteen. Riittävä uni, liikunta ja terveelliset ruokatottumukset suojaavat keskeisiltä suomalaisilta kansantaudeilta.

Mielekäs ajankäyttö on tärkeää ihmisen hyvinvoinnille. Ajankäytön päälohkot ovat nukkuminen, työaika ja vapaa-aika. Mielekäs tekeminen niin vapaa-ajalla kuin koulussa tai työssä on merkittävä hyvinvointitekijä lapsille ja aikuisille. Se tuo mukanaan onnistumisen kokemuksia, pätevyyden tunteita, ryhmään kuulumista, tukevia ihmissuhteita ja merkityksellisyyden kokemuksia.

Vesilahden hyvinvointikertomuksessa ja –suunnitelmassa kuntalaisten terveyttä, elintapoja ja harrastuneisuutta tarkastellaan indikaattoritiedon avulla, joista esimerkkeinä kouluterveyskyselyt ja MOVE! -mittaukset. Lisäksi hyödynnetään kuntalaiskyselyn tuloksia.

Terveys, elintavat ja harrastaminen – indikaattorit

Hyvinvointisuunnitelmaa laadittaessa kuntalaisten terveyttä, elintapoja ja harrastamista tarkasteltiin alla olevien indikaattorien perusteella. Indikaattoritiedon pohjalta tehtiin analyysi ja johtopäätökset sekä asetettiin hyvinvointisuunnitelman tavoitteet ja toimenpiteet. Indikaattorien valinnassa on pyritty monipuolisuuteen. Haasteita on tuottanut indikaattoritiedon rajallisuus sekä painottuminen tiettyihin väestöryhmiin: esimerkiksi kouluterveyskyselyiden ansiosta lasten ja nuorten hyvinvoinnista on tarjolla todella monipuolisesti tietoa, kun taas ikääntyneiden ja työikäisten hyvinvointiin liittyvä tiedonkeruu on vähäistä. Tilannetta on pyritty tasapainottamaan kehittämällä kunnan omia tiedonkeruumenetelmiä.

		2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Aikuisten mielenterveyden avohoitokäynnit / 1 000 18 vuotta täyttäneestä	Pirkanmaa	445	448,8	266,4	245,1	491	361,9	330,4	
Aikuisten mielenterveyden avohoitokäynnit / 1 000 18 vuotta täyttäneestä	Vesilahti	243,1	424,7	375	280,3	298,9	205,4	174	
Ei syö koululounasta päivittäin, % 8. ja 9. luokan oppilaista	Pirkanmaa	29,9		35,3		35,6		36,3	
Ei syö koululounasta päivittäin, % 8. ja 9. luokan oppilaista	Vesilahti	25,2		38,7		28,8		40,6	
Harrastaa jotakin vähintään kerran viikossa, % 8. ja 9. luokan oppilaista (2019-)	Pirkanmaa			96,3		95,7		95,6	
Harrastaa jotakin vähintään kerran viikossa, % 8. ja 9. luokan oppilaista (2019-)	Vesilahti			97,4		91,3		97	
Harrastaa jotakin vähintään yhtenä päivänä viikossa, % 4.	Pirkanmaa			89,4		85,8		88,6	

ja 5. luokan oppilaista (2019-)									
Harrastaa jotakin vähintään yhtenä päivänä viikossa, % 4. ja 5. luokan oppilaista (2019-)	Vesilahti			89,1		91,3		89,3	
Huolta herättävää päihteiden tai tupakka- ja nikotiinituotteiden käyttöä tai rahapelaamista, % 8. ja 9. luokan oppilaista (2017-)	Pirkanmaa	8,3		7,4		6,8		7,6	
Huolta herättävää päihteiden tai tupakka- ja nikotiinituotteiden käyttöä tai rahapelaamista, % 8. ja 9. luokan oppilaista (2017-)	Vesilahti	6,2		13,2		10,7		5	
Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus, % 8. ja 9. luokan oppilaista	Pirkanmaa	12,5		12,5		20,7		21,1	
Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus, % 8. ja 9. luokan oppilaista	Vesilahti	6,3		16,2		22,1		26,5	
Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, skaalattu HYTE-indikaattori	Pirkanmaa								
Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, skaalattu HYTE-indikaattori	Vesilahti		40		47	33	33	38	38
Kokeillut kannabista vähintään kaksi kertaa, % 8. ja 9. luokan oppilaista	Pirkanmaa	5,1		6,4		6		5,2	
Kokeillut kannabista vähintään kaksi kertaa, % 8. ja 9. luokan oppilaista	Vesilahti	1,6		7,5		10,2		2	
Koulussa noudatetaan Valtion ravitsemusneuvottelun kouluruokailusuositusta	Pirkanmaa	81	81	77	77	68	69	9	9

koululounaan ja välipalojen järjestämisessä									
Koulussa noudatetaan Valtion ravitsemusneuvottelukunnan kouluruokailusuositusta koululounaan ja välipalojen järjestämisessä	Vesilahti	79	79	100	100	100	100	0	0
Koulussa on pitkät liikuntavälitunnit	Pirkanmaa	58	58	65	65	69	70	77	77
Koulussa on pitkät liikuntavälitunnit	Vesilahti	90	90	91	91	90	90	100	100
Kulttuurin edistäminen kunnissa - TEA, pistemäärä	Pirkanmaa			58		63		81	
Kulttuurin edistäminen kunnissa - TEA, pistemäärä	Vesilahti			60		64		75	
Kunnassa järjestetään kohdennettuja liikkumisryhmiä liikuntaseuratoiminnan ulkopuolella oleville lapsille ja nuorille	Pirkanmaa		73		73	73	87		100
Kunnassa järjestetään kohdennettuja liikkumisryhmiä liikuntaseuratoiminnan ulkopuolella oleville lapsille ja nuorille	Vesilahti		100		100	100	100		100
Lasten ja nuorten fyysinen toimintakyky (MOVE!-mittaus), % 5. luokan oppilaista, joilla heikko fyysinen toimintakyky	Pirkanmaa		34	36,2	34,5	34,2	36,8	33,1	33,2
Lasten ja nuorten fyysinen toimintakyky (MOVE!-mittaus), % 5. luokan oppilaista, joilla heikko fyysinen toimintakyky	Vesilahti		40,5	26,1	50,8	29,2	32,3	32,4	30
Lasten ja nuorten fyysinen toimintakyky (MOVE!-mittaus), % 8.	Pirkanmaa		38	36,3	37,9	36,6	42,6	37,7	36,7

luokan oppilaista, joilla heikko fyysinen toimintakyky									
Lasten ja nuorten fyysinen toimintakyky (MOVE!-mittaus), % 8. luokan oppilaista, joilla heikko fyysinen toimintakyky	Vesilahti		25,9	28,1	36,8	51,5	36	28,6	22,6
Lihavuuden yleisyys (%) 2 - 6-vuotiailla	Pirkanmaa	4,2	4,2	4	4,7	4,7	4,4	4,4	
Lihavuuden yleisyys (%) 2 - 6-vuotiailla	Vesilahti	6,1	6	6,6	5,9	5,1	3,6	2,5	
Nukkuu arkisin alle 8 tuntia, % 8. ja 9. luokan oppilaista	Pirkanmaa	34,5		34,3		41,6		36	
Nukkuu arkisin alle 8 tuntia, % 8. ja 9. luokan oppilaista	Vesilahti	26,2		40,5		38,6		44	
Vanhemman liiallinen alkoholin käyttö aiheuttanut haittaa, % 4. ja 5. luokan oppilaista (2017-)	Pirkanmaa	1,8		2		1,8		1,5	
Vanhemman liiallinen alkoholin käyttö aiheuttanut haittaa, % 4. ja 5. luokan oppilaista (2017-)	Vesilahti	1,5		1,9		1,6		0	
Vanhemman liiallinen alkoholin käyttö aiheuttanut haittaa, % 8. ja 9. luokan oppilaista (2017-)	Pirkanmaa	5,4		4,7		5,4		5,5	
Vanhemman liiallinen alkoholin käyttö aiheuttanut haittaa, % 8. ja 9. luokan oppilaista (2017-)	Vesilahti	5,4		5,2		5,7		6,9	
Vähintään tunnin päivässä liikkuvat, % 4. ja 5. luokan oppilaista (2017-)	Pirkanmaa	45,5		39,6		43,9		42,3	
Vähintään tunnin päivässä liikkuvat, % 4. ja 5. luokan oppilaista (2017-)	Vesilahti	51,9		49,1		42,2		39,7	

Vähintään tunnin päivässä liikkuvat, % 8. ja 9. luokan oppilaista (2017-)	Pirkanmaa	18,3		21,3		24,6		25,5	
Vähintään tunnin päivässä liikkuvat, % 8. ja 9. luokan oppilaista (2017-)	Vesilahti	17,8		12,4		19,8		23,8	
Ylipaino, skaalattu HYTE-indikaattori	Pirkanmaa								
Ylipaino, skaalattu HYTE-indikaattori	Vesilahti		61		57	50	50	43	43
Löydän helposti tekemistä vapaa-ajalla, keskiarvo asteikolla 1–5 (kuntalaiskysely)							3,6	3,6	3,6

Lähteet: Sotkanet ja Vesilahden kunnan asukaskysely

Johtopäätökset

Vesilahden vahvuuksia ovat lasten ja nuorten harrastamisen määrä sekä liikunnallisuuden tukeminen: kunnassa järjestetään kohdennettuja liikkumisryhmiä liikuntaseuratoiminnan ulkopuolella oleville lapsille ja nuorille ja myös pitkiin liikuntavälitunteihin panostetaan. Sen sijaan kunnassa on edelleen tarvetta elintapaohjaukselle erityisesti ravitsemuksen, liikunnan ja ehkäisevän päihdetyön osa-alueilla. Useimmilla lapsilla ja nuorilla on harrastus, mutta monilla liikkuminen jää vähäiseksi. Ylipaino on nuorten keskuudessa yleistä, mikä aiheuttaa lukuisia terveysriskejä. Myös nuorten liian vähäinen uni on kasvava ongelma. Koululounaan väliin jättäviä nuoria on paljon, jonka vuoksi asiaan on kiinnitetty poikkihallinnollisesti huomiota.

Suunnitelmallinen ehkäisevä päihdetyö on tärkeää, sillä vaikka päihteidenkäyttö on vähentynyt kokonaisuudessaan, sähkösavukkeiden ja nikotiinituotteiden käyttö on kasvussa. Nuorten mielenterveyttä tulee edelleen kiinnittää erityistä huomiota, sillä etenkin monet tytöt kokevat ahdistusta ja arvioivat terveydentilansa heikoksi. Myös kulttuurihyvinvoinnin suunnitelmallisuuteen tulee kiinnittää huomiota. Taiteen ja kulttuuri-toiminnan tutkittuja terveysvaikutuksia ovat muun muassa parantunut koettu terveys, vähentyneet fyysiset ja psykologiset oireet, sekä pidentynyt eliniän odote (lähde: Sitra).

Kuntalaiskyselyn perusteella vapaa-ajan tekemisen löytämisen helppous on pysynyt samalla tasolla koko tarkastelujakson ajan (vastausten keskiarvo on 3,6 asteikolla 1–5). Kyselyn vastaajista suurin osa on työikäisiä. Kyselyn avoimissa vastauksissa käy ilmi, että lähiluonto on tärkeä vapaa-ajanviettopaikka sekä hyvinvoinnin lähde. Myös toimivat kävely- ja pyöräilyverkot nähtiin tärkeinä.

On erittäin tärkeää ja arvokasta, että hyvät ulkoilu-, koiranlenkitys-, sien- ja marjamaastot ovat kävelymatkan päässä. Lähiluonto kunniaan!

Lähimetsät Kirkonkylällä ovat elintärkeitä. Maaseudulla asumisen tärkeä syy on luonnon läheisyys.

Luontokohteiden ja ulkoilureittien saavutettavuudessa on kyselyn mukaan myös parannettavaa, mihin on tärkeää kiinnittää jatkossakin huomiota.

Toivoisin enemmän kävelyreitistöjä ja niiden olemassa olevien parempaa informaatiota. Kodat rohkeesti auki niin olisi enempi käyttöä.

Luontokohteet, laavut ja kodat kiinnostaisivat, tiedän niiden olemassaolon mutta miten niihin pääsee. Opastus, reitit, auto....

Aikuisille toivottiin myös nykyistä enemmän harrastusmahdollisuuksia. Varsinkin erilaiset seurat sekä kansalaisopisto tarjoavat mahdollisuuksia harrastamiseen, mutta toimintaa on tärkeää kehittää edelleen ja kiinnittää huomiota riittävään harrastustarjonnasta tiedottamiseen.

Mielestäni Vesilahdella ei ole vieläkaan tarpeeksi harrastusmahdollisuuksia aikuisille. Aina joutuu lähtemään pois, jos haluaa harrastaa jotakin.

Vaikka liikunta- ja harrastusmahdollisuuksissa nähtiin kehityskohteita, ne saivat myös kiitosta. Saavutettavuus sekä erilaisista vapaa-ajan mahdollisuuksista tiedottaminen ovat tässäkin valossa tärkeitä toimia, jotta yhä useammat kuntalaiset löytäisivät jo olemassa olevien palveluiden ja mahdollisuuksien pariin.

Erityiskiitos panostamisesta liikuntamahdollisuuksiin, sekä talvella kenttien- nopeasti ja moneen kertaan- jäädyttämisestä.

Kiitos hienosta kuntosalista ja ilmaisesta kehonhuollosta!

Terveys, elintavat ja harrastaminen – tavoitteet ja toimenpiteet

Vuosien 2021–2025 aikana terveyteen, elintapoihin ja harrastamiseen liittyvät tavoitteet ovat olleet Vesilahdessa seuraavat:

1. Kunta edistää kuntalaisten mahdollisuuksia terveellisiin ja turvallisiin elintapoihin – elintapaohjausta kehitetään yhteistyössä hyvinvointialueen ja naapurikuntien kanssa.
2. Kunta edistää mahdollisuuksia mielekkääseen vapaa-ajan tekemiseen kuntalaisten hyvinvoinnin edistämiseksi.
3. Kunnan peruspalvelut tukevat mielenterveyden rakentumista arjessa.

Tavoitteet on tehty yhteistyössä valtuuston kanssa, ja niiden laadinnassa on kuultu myös keskeisiä sidosryhmiä. Hyvinvointisuunnitelma tavoitteineen on hyväksytty kunnanvaltuustossa 12.12.2022 (§ 62).

Tavoitteiden saavuttamiseksi nykyisen valtuustokauden aikana on toteutettu lukuisia toimenpiteitä, jotka on eritelty alla olevaan taulukkoon. Myös Pirkanmaan hyvinvointialueen alueellisessa hyvinvointikertomuksessa ja –suunnitelmassa eri hyvinvoinnin osa-alueisiin liittyvät tavoitteet ja tavoitekohtaiset toimenpiteet on esitetty vastaavassa taulukkomuodossa.

Hyvinvoinnin osa-alue	Tavoitteet	Toimenpiteet tavoitteen saavuttamiseksi
Terveys, elintavat ja harrastaminen	1. Kunta edistää kuntalaisten mahdollisuuksia terveellisiin ja turvallisiin elintapoihin – elintapaohjausta	• Elintapaneuvontaa on toteutettu säännöllisesti kuntalaisille ja toimintaa kehitetään edelleen paikallisella ja alueellisella tasolla; hyvinvointialueella on kehitteillä alueellisia

	kehitetään yhteistyössä hyvinvointialueen ja naapurikuntien kanssa.	palvelupolkuja ja erilaisia yhteistyömuotoja. - o Suomi liikkeelle – hankkeeseen osallistuminen: Move! -mittausten perusteella toteutetaan kohdennettua elintapaohjausta (tarpeen mukaan koko perheelle). - o Elintapaohjauksen palvelupolkua on kehitetty yhteistyössä Vesilahden terveysaseman kanssa. - o Lasten elintapaohjaukseen on saatu merkittävä lisäresurssi Liikkuva Vesilahti – hankkeella. • Kunnan nettisivuilla on julkaistu elintapaohjauksen palvelutarjotin sekä ikääntyneiden hyvinvointitarjotin. • Kunta ollut mukana Kulttuurihyvinvoinnin palveluohjaus Pirkanmaalla – hankkeessa. Sen myötä kunnan elintapaohjauksen palvelutarjottimeen on linkitetty kulttuurihyvinvoinnin palvelutarjotin. • Sähköisellä tilavarausjärjestelmällä (josta voi myös hankkia esim. kuntosalikortin tai uimakoulupaikan) edistetään palveluiden saavutettavuutta ja käyttöastetta.
	2. Kunta edistää mahdollisuuksia mielekkääseen vapaa-ajan tekemiseen kuntalaisten hyvinvoinnin edistämiseksi.	• Kunnassa on edistetty liikunnan harrastamista ja arkiliikuntaa kaikissa ikäryhmissä - o Kuntosalin välineitä on uusittu, harrastusagentti-toiminnan elvyttämistä on suunniteltu, seuratoimijoiden toimintaedellytyksiä on pyritty lisäämään.

		- o Toteutettiin ulkokuntosalikokeilu ja uusi ulkokuntosali otetaan käyttöön 6.5.2025. - o Työikäisten ja senioreiden liikuntaryhmiä on toteutettu monipuolisesti, mm. torijumpat, kehonhuolto, porrastreeni sekä Pienin liikkein tukea ja turvaa arkeen –ryhmä. - o Liikkuva Vesilahti –hankkeen puitteissa on pyritty edistämään perheiden liikkumista sekä parantamaan liikunnan olosuhteita: mm. kuntosalin ja frisbeegolfradan kehittäminen. - o Varhaiskasvatuksen liikuntahankkeen avulla on tuettu pikkulapsiperheiden aktiivisuutta. - o Kunnan liikuntapaikkojen tiedotuksessa on hyödynnetty sähköistä Lipas-työkalua (liikuntapaikat löydettävissä karttapohjaisesti). - o AVI:lle on toimitettu hakemus leikkipuistosta Suomi liikkeelle –hankkeen puitteissa. - o Testamenttilahjoituksen turvin on subventoitu senioreiden uimahallikuljetuksia. • Edistetään kuntalaisten kulttuurihyvinvointia ja pyritään madaltamaan kynnystä hyödyntää kulttuuripalveluita. - o Kaikukortin käyttöönoton mahdollisuudet on selvitetty ja se otetaan käyttöön vuoden 2025 aikana, kulttuurin vuosikelloa on suunniteltu,
--	--	---

		- o Operaatio Pirkanmaan Ruudun takaa –hanke toteutettiin loka-marraskuussa 2024 yhdessä Vesilahden taideyhdistyksen kanssa. - o Yhteisöllisiä toritapahtumia sekä Filmipyörän elokuvanäytöksiä on järjestetty säännöllisesti. - o Yhteistyössä kulttuurikeskus PiiPoon kanssa on toteutettu saavutettavia taidepajoja. - o Yläkoululaiset ovat vierailleet hyperrealismin näyttelyssä Tampereen taidemuseossa Operaatio Pirkanmaan puitteissa; Operaatio Pirkanmaan jatkosta on tehty yhteistyösopimus.
	3. Kunnan peruspalvelut tukevat mielenterveyden rakentumista arjessa.	• Nuorten mielenterveyden edistämiseen sekä ehkäisevän päihdetyön toteuttamiseen tartutaan moniammatillisesti ja yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa, tyttöjen ja poikien osittain eroavat haasteet huomioiden. - o Kunnassa on toteutettu päihdevalistusta (mm. luento, tiedotus sähköisistä tiedostuskanavista), vanhempainiltoja päihteistä sekä poliisin ja päihdetyöntekijän kouluvierailuja. - o Yläkoululaisille on järjestetty hyvinvointipäivä sekä mielenterveysaiheisia työpajoja. Myös hyvinvointialueen turvallisuustyöryhmä on järjestänyt ennaltaehkäisevän

		päihde- ja mielenterveystyön koulutuksen yläkoululaisille. - o Ehkäisevän päihdetyön työrukkanen on suunnitellut ennaltaehkäiseviä toimia (vuosikello, tapahtumat), alueellinen Pakka-toiminta on vakiintunut kunnassa. - o Nuorisopalveluiden henkilöstö on osallistunut mielenterveystyömessuille 2024. - o Kuntaan on palkattu hankerahoituksella koulunuorisotyöntekijä. - o Kunnassa on toteutettu Omien projektien paja. - o Vesilahti on mukana seudullisessa hankkeessa kiusaamisen ja väkivallan ehkäisemiseksi ja niihin puuttumiseksi perusopetuksessa. - o Nurkan aukioloaikoja on laajennettu yhteistyössä vanhempainyhdistyksen kanssa. - o Kunnassa on toteutettu Onks kaikki hyvin? -kampanja. • Erityisen tuen perheille on järjestetty 2024–2025 saavutettavat Hetken Runo-olohuoneet – räätälöidyt työpajapäivät.
--	--	--

Toimenpide-esimerkki:

Pienin liikkein tukea ja turvaa arkeen – liikkumiskyky-, lihaskunto- ja tasapainoharjoittelua ryhmässä

Ristiveräjän kiinteistössä Narvassa on aloittanut syksyllä 2024 liikuntaryhmä, joka on suunnattu apuvälineitä, kuten rollaattoria, käyttäville ikäihmisille liikkumiskyvyn ja tasapainon edistämiseen. Toiminta on ollut suosittua, ja keväällä 2025 perustettiin

toinenkin ryhmä. Harjoittelu toteutetaan tutkitun OTAGO-kaatumisen ehkäisy - menetelmän mukaisesti. Ryhmää ohjaa kunnan liikunta- ja nuorisokoordinaattori. Lisäksi Vertaisveturi-vertaisohjaajat toimivat avustajina harjoituksissa. Vertaisveturit huolehtivat, että liikkeet sujuvat turvallisesti, ja avustavat ryhmäläisiä tarvittaessa. Kaikki Vertaisveturit ovat käyneet Ikäinstituutin koulutuksen, joka toteutettiin Akaan, Urjalan, Punkalaitumen ja Vesilahden yhteishankkeen puitteissa. Hanke sai hyvinvointialueelta yleisavustusta.

Ryhmässä harjoittelu on nousujohteista ja kuormitusta lisätään vähitellen voiman karttuessa. Yhden harjoituskerran kesto on 45 minuuttia. Toimintaa tauotetaan sopivasti ja jokainen ryhmäläinen osallistuu harjoitteluun omien tuntemustensa mukaan. Harjoittelun tavoitteena on ennen kaikkea kaatumisten ehkäiseminen ja sitä kautta kotona asumisen turvallisuuden lisääntyminen. Luustoliiton mukaan 65 vuotta täyttäneistä joka neljäs ja 80 vuotta täyttäneistä joka toinen kaatuu vuosittain. Myös Vesilahdessa kaatumisten lukumäärä on ollut kasvussa.

Ohjaaja ja ryhmän osallistujat ovat huomanneet, että 8 viikkoa kestänyt säännöllinen harjoittelu on tuottanut tulosta: ryhmäläiset ovat saaneet lisää voimaa ja varmuutta liikkumiseen. Ryhmäläisten mukaan yhdessä harjoittelemisen on myös tärkeä sosiaalinen tapahtuma. Vertaisveturit ovat tärkeä lisä ryhmän toiminnassa, jotta harjoittelu on kaikille turvallista, sillä ohjaaja ei pysty ohjaamaan ja avustamaan jokaista samanaikaisesti. Lisäksi osa ryhmäläisistä jatkaa harjoituskerran jälkeen Vertaisveturin avustamana kauppareissulle ja lounaalle. (Lähde: Lempäälän-Vesilahden Sanomat 6.11.2024.)

Turvallinen ympäristö - sosiaaliset suhteet, viihtyisyys ja turvallisuus

Ympäristön tilalla, virikkeellisyydellä ja viihtyisyydellä on merkittävä vaikutus terveyteen ja hyvinvointiin. Sosiaaliset suhteet ja vuorovaikutus lähiyhteisöissä ovat tärkeitä hyvinvointitekijöitä, ja koettu turvallisuus on hyvinvoinnin edellytys.

Turvallinen ympäristö koostuu

1) sosiaalisista suhteista, kuten kavereista, perheen sisäisistä suhteista ja tukiverkostoista,

2) ympäristön viihtyisyydestä ja kestävästä toimintamalleista sekä

3) turvallisuudesta, joka ulottuu niin rakenteelliseen, sosiaaliseen kuin taloudelliseenkin ulottuvuuteen.

Vahvat ja tukevat sosiaaliset suhteet sekä tukiverkostot ovat merkittäviä hyvinvointia lisääviä tekijöitä. Myös kotona, töissä, koulussa, liikenteessä ja vapaa-ajalla koettu turvallisuus sekä ympäristön hyvinvointiin ja viihtyisyyteen vaikuttavat tekijät edistävät hyvinvointia.

Kuntalaiset pitävät turvallisuutta ja hyvää asuinympäristöä kaikkein tärkeimpinä asioina hyvässä kotikunnassa. - - Turvallisuus koostuu monista tekijöistä, ja kunnat ovat keskeisessä roolissa vahvistamassa arjen turvallisuutta, yhteisöllisyyttä sekä palveluiden toimivuutta. (Kuntaliitto, Kuntalaistutkimus 2024)

Vesilahden hyvinvointikertomuksessa ja –suunnitelmassa turvallista ympäristöä tarkastellaan indikaattoritiedon sekä kuntalaiskyselyn ja vanhempainiltakyselyn tuottaman tiedon avulla.

Turvallinen ympäristö - indikaattorit

Hyvinvointisuunnitelmaa laadittaessa turvalliseen ympäristöön liittyviä tekijöitä tarkasteltiin alla olevien indikaattorien perusteella. Indikaattoritiedon pohjalta tehtiin analyysi ja johtopäätökset sekä asetettiin hyvinvointisuunnitelman tavoitteet ja toimenpiteet. Indikaattorien valinnassa on pyritty monipuolisuuteen. Haasteita on tuottanut indikaattoritiedon rajallisuus sekä painottuminen tiettyihin väestöryhmiin: esimerkiksi kouluterveyskyselyiden ansiosta lasten ja nuorten hyvinvoinnista on tarjolla todella monipuolisesti tietoa, kun taas ikääntyneiden ja työikäisten hyvinvointiin liittyvä tiedonkeruu on vähäistä. Tilannetta on pyritty tasapainottamaan kehittämällä kunnan omia tiedonkeruumenetelmiä.

		2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
0 - 17-vuotiaat lapset, joista on tehty lastensuojeluilmoitus, % vastaavan ikäisestä väestöstä (THL)	Pirkanmaa	5,9	6,3	6,6	7	7,5	7,8	9,3	
0 - 17-vuotiaat lapset, joista on tehty lastensuojeluilmoitus, % vastaavan ikäisestä väestöstä (THL)	Vesilahti	7	9,3	7,8	5,3	7,4	6,9	6,4	

Ei koe olevansa tärkeä osa koulu- eikä luokkayhteisöä, % 4. ja 5. luokan oppilaista (2017-)	Pirkanmaa	3,6		3,5		3,8		4	
Ei koe olevansa tärkeä osa koulu- eikä luokkayhteisöä, % 4. ja 5. luokan oppilaista (2017-)	Vesilahti	1,6		3,7		4		1,6	
Ei koe olevansa tärkeä osa koulu- eikä luokkayhteisöä, % 8. ja 9. luokan oppilaista (2017-)	Pirkanmaa	9,2		12		12,9		13,2	
Ei koe olevansa tärkeä osa koulu- eikä luokkayhteisöä, % 8. ja 9. luokan oppilaista (2017-)	Vesilahti	6,4		15,3		15,3		13,9	
Huostassa vuoden aikana olleet 0 - 17-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä (THL)	Pirkanmaa	0,9	0,9	1	1,1	1,1	1,1	1	
Huostassa vuoden aikana olleet 0–17- vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä (THL)	Vesilahti	0,9	1,1	1,6	1,5	1,6	1,2	1,1	
Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitojaksot 65 vuotta täyttäneillä / 10 000 vastaavan ikäistä	Pirkanmaa	213,8	408,4	374,9	363,1	360,1	325,3	304,5	
Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitojaksot 65 vuotta täyttäneillä / 10 000 vastaavan ikäistä	Vesilahti	256,7	350,2	209,2	195,2	250,7	266,7	320,9	
Keskusteluvaikkeitä vanhempien kanssa, % 8. ja 9. luokan oppilaista	Pirkanmaa	7,4		6,3		7,8		7,4	
Keskusteluvaikkeitä vanhempien kanssa, % 8. ja 9. luokan oppilaista	Vesilahti	5,6		8,5		8,7		15	
Keskusteluvaikkeitä vanhempien kanssa, % 4. ja 5. luokan oppilaista (2017-)	Pirkanmaa	1,8		2		2,3		2,4	
Keskusteluvaikkeitä vanhempien kanssa, % 4. ja 5. luokan oppilaista (2017-)	Vesilahti	0		1,8		1,6		2,3	
Kokenut häiritsevää seksuaalista ehdottelua tai ahdistelua vuoden aikana, % 8. ja 9. luokan oppilaista (2019-)	Pirkanmaa			20,9		31,7		29,3	
Kokenut häiritsevää seksuaalista ehdottelua tai ahdistelua vuoden aikana, % 8. ja 9. luokan oppilaista (2019-)	Vesilahti			23,5		37		34,7	
Kokenut vanhempien tai muiden huoltajien aikuisten fyysistä väkivaltaa vuoden aikana, % 4. ja 5. luokan oppilaista (2019-)	Pirkanmaa			12,8		14,9		15	

Kokenut vanhempien tai muiden huoltajien aikuisten fyysistä väkivaltaa vuoden aikana, % 4. ja 5. luokan oppilaista (2019-)	Vesilahti			16,4		16,3		13,7	
Kokenut vanhempien tai muiden huoltajien aikuisten fyysistä väkivaltaa vuoden aikana, % 8. ja 9. luokan oppilaista (2019-)	Pirkanmaa			12,1		13,3		12,5	
Kokenut vanhempien tai muiden huoltajien aikuisten fyysistä väkivaltaa vuoden aikana, % 8. ja 9. luokan oppilaista (2019-)	Vesilahti			15,1		11,9		15	
Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa, % 4. ja 5. luokan oppilaista (2017-)	Pirkanmaa	7,3		7,4		7,9		7,6	
Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa, % 4. ja 5. luokan oppilaista (2017-)	Vesilahti	6,9		9,2		7		6,9	
Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa, % 8. ja 9. luokan oppilaista	Pirkanmaa	5,9		5,6		5,5		7,9	
Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa, % 8. ja 9. luokan oppilaista	Vesilahti	9,2		10,2		9		12	
Oppilaiden poissaolojen kokonaismäärää seurataan koko koulussa	Pirkanmaa	53	53	77	77	75	76	86	86
Oppilaiden poissaolojen kokonaismäärää seurataan koko koulussa	Vesilahti	90	90	100	100	100	100	100	100
Poliisin tietoon tulleet omaisuusrikokset / 1 000 asukasta	Pirkanmaa	37,8	35,5	38,1	46,3	37,7	40,4	42,4	
Poliisin tietoon tulleet omaisuusrikokset / 1 000 asukasta	Vesilahti	15,9	14,8	15,4	14,2	15,3	9,3	13,4	
Tapaturma koulussa tai koulumatkalla lukuvuoden aikana, % 8. ja 9. luokan oppilaista	Pirkanmaa	22,2		21,2		18,4		19,8	
Tapaturma koulussa tai koulumatkalla lukuvuoden aikana, % 8. ja 9. luokan oppilaista	Vesilahti	30,5		29,7		25		20	
Perheellä ei riittävästi tukiverkostoja (esim. avuksi lasten kuljettamiseen tai lyhytaikaiseen hoitoon) Vesilahdessa, % vastaajista (vanhempainilta kysely)						45		29	
Koen Vesilahden turvalliseksi, keskiarvo asteikolla 1–5 (kuntalaiskysely)							4,4	4,3	4,2

Koen Vesilahden ympäristön viihtyisäksi, keskiarvo asteikolla 1–5 (kuntalaiskysely)								4,0	4,0	3,9
---	--	--	--	--	--	--	--	-----	-----	-----

Lähteet: Sotkanet, Vesilahden kunnan asukaskysely sekä koulun ja varhaiskasvatuksen vanhempainilta-kysely.

Johtopäätökset

Vesilahden vahvuuksina voidaan pitää koettua ympäristön viihtyisyyttä ja turvallisuutta. Myös poliisin tietoon tulleiden omaisuusrikosten määrä on koko Pirkanmaata selvästi vähäisempi. Sen sijaan sosiaalisten suhteiden muodostumiseen ja ryhmädynamiikkaan tulee kiinnittää huomiota kaikissa palveluissa. Lasten ja nuorten, jotka eivät koe olevansa tärkeä osa koulu- tai luokkayhteisöä, määrä on keskimääräistä korkeampi etenkin tyttöjen osalta.

Sosiaalisten verkostojen puute on ollut lapsiperheiden keskuudessa yleistä, mutta muutosta parempaan on tapahtunut. On kuitenkin tärkeää tukea jatkossakin kuntalaisten sosiaalisten suhteiden muotoutumista, esimerkiksi perheliikunnan kaltaisen toiminnan tai yhteisöllisten tapahtumien avulla.

Koulukiusaamisessa on vaihtelua vuosittain, mutta erityisesti yläkouluikäisillä se on korkeammalla tasolla kuin Pirkanmaalla keskimäärin. Myös alakouluissa tapahtuvaan kiusaamiseen on kiinnitettävä huomiota varsinkin tyttöjen osalta. Etenkin tytöt kokevat myös häiritsevää seksuaalista ehdottelua tai ahdistelua pääosin verkkoympäristössä, johon on reagoitu erityisesti mediakasvatuksen keinoin, esimerkiksi tuomalla esiin verkkokiusaamisen juridisia vastuita sekä antamalla turvataitoja häirinnän varalle.

Lapsiystävällinen kunta -hankkeen alkukartoituksen sekä syksyllä 2022 ja 2023 tehtyjen vanhempainilta-kyselyjen perusteella kevyen liikenteen väylien vähäisyys sekä kunnossapito heikentävät kuntalaisten turvallisen liikkumisen tunnetta. Myös kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitajaksot 65 vuotta täyttäneillä ovat kasvussa. Tähän tosin voivat vaikuttaa monet seikat, muun muassa iäkkään lääkitys ja mahdolliset kotoa löytyvät riskitekijät, kuten korkeat kynnykset ja portaikot.

Toimenpide-esimerkki:

“Pidetään meidän Vesilahti hyvänä!” - kooste lasten ajatuksista kotikunnastaan

Vesilahden kunta tilasi Kulttuurikeskus PiiPoolta työpajakokonaisuuden, jonka keskiössä oli lasten ja nuorten osallisuus palveluiden kehittämisessä osana

Lapsiystävällinen kunta - kehittämistyötä. Yhteensä yhdeksän työpajaa toteutettiin lokakuussa 2024 Yhtenäiskoululla, Narvan ja Ylämäen koululla sekä Peiponpellon, Satumetsän ja Peuraniityn varhaiskasvatuksessa. Työpajoihin osallistui yhteensä 177 4–11-vuotiasta lasta, joka on noin 40 % ikäluokkien lapsista.

Kulttuurikeskus PiiPoo on kehittänyt eri hankkeissa toiminnallisia ja taidelähtöisiä menetelmiä lasten kuulemisen ja osallisuuden toteutumisen varmistamiseksi. Vesilahden työpajoissa käytettyjä menetelmiä olivat mm. havainnointi, piirtäminen, sanataide, liikeilmaisuus ja leikki. Käsiteltyjä aiheita olivat lempipaikat ja -tekemiset, mitä kotikunnassa pitäisi säilyttää/ poistaa ja mitä toiveita lapsilla on. Suunnittelusta ja toteutuksesta sekä tiedon koonnista vastasi vastaava taidekasvattaja Katriina Nylund.

Lempipaikoiksi lapset mainitsivat mm. oman kodin, kavereiden kodit, kotipihat, metsät ja muut luontokohteet, koulun, harrastuspaikat ja kirjaston. Lapsille tärkeitä asioita ja tekemisiä ovat turvallisuus, perhe, piha, vanhemmat ja muut kivat ihmiset ja eläimet, piirtäminen, leikkiminen, kaverit, oma rauha ja harrastukset.

Kun lapsilta kysyttiin, mitä he eivät toivoisi Vesilahdessa olevan, eniten mainintoja saivat roskaaminen ja luonnon pilaaminen, metsän tuhoaminen ja eläinten kiusaaminen sekä kiusaaminen ylipäättään ja paha kouluruoka.

Kun lapsilta kysyttiin, mitä Vesilahdessa tulisi säilyttää juuri sellaisena kuin se on, eniten mainintoja saivat kaikki koulut, nuorisotila Nurkka, metsät ja luonto, kaupat sekä kirjasto ja koulujen kerhot.

Kun lapsilta tiedusteltiin Vesilahteen liittyviä toiveita, esiin nousivat mm. luonnon ja metsien säilyminen, huvipuisto, jääkiekkokaukaloille koppi kaikkien käyttöön ja penkkejä; skeittiparkin uudistus, lisää leikkipaikkoja ja -puistoja, lisää nuorisopalveluita ja toimintaa Nurkalle, retkiä koulusta esimerkiksi uimahalliin ja luistelemaan; kirjastoon kirjakerho ja -näyttely; unelmien koulupäivä joka vuosi ja lisää leikkivälineitä kouluun sekä ratsastuskoulu Kirkonkylälle. Toiveeksi esitettiin myös, että ketään ei kiusattaisi.

Kerätyssä aineistossa korostui lasten positiivinen ja unelmoiva suhtautuminen omaan kotikuntaansa. Erityisesti luonto, metsät ja mahdollisuus leikkiä turvallisissa paikoissa ovat tärkeitä teemoja, jotka yhdistävät kaikkia lapsiryhmiä.

“Parasta on leikkiä metsässä majaleikkejä kodalla Harjulassa!”

“Vesilahdessa on parhaat metsät ja kaikki!”

(Lähde: Katriina Nylund, esitys 19.11.2024.)

Turvallinen ympäristö - tavoitteet ja toimenpiteet

Vuosien 2021–2025 aikana turvallisuuteen liittyvät tavoitteet ovat olleet Vesilahdessa seuraavat:

- 1) Kunta tukee sosiaalisten suhteiden syntymistä, verkostoitumista ja yhteisöllisyyden kehittymistä luomalla mahdollisuuksia kohtaamisiin.
- 2) Lisätään turvallisuutta kouluyhteisöissä kiusaamisen ja häirinnän ehkäisemiseksi.
- 3) Lisätään ympäristön viihtyisyyttä sekä arki- ja lähiliikunnan mahdollisuuksia.

Tavoitteet on tehty yhteistyössä valtuuston kanssa, ja niiden laadinnassa on kuultu myös keskeisiä sidosryhmiä. Hyvinvointisuunnitelma tavoitteineen on hyväksytty kunnanvaltuustossa 12.12.2022 (§ 62).

Tavoitteiden saavuttamiseksi nykyisen valtuustokauden aikana on toteutettu lukuisia toimenpiteitä, jotka on eritelty alla olevaan taulukkoon. Myös Pirkanmaan hyvinvointialueen alueellisessa hyvinvointikertomuksessa ja –suunnitelmassa eri hyvinvoinnin osa-alueisiin liittyvät tavoitteet ja tavoitekohtaiset toimenpiteet on esitetty vastaavassa taulukkomuodossa.

Hyvinvoinnin osa-alue	Tavoitteet	Toimenpiteet tavoitteen saavuttamiseksi
Turvallinen ympäristö - sosiaaliset suhteet, viihtyisyys ja turvallisuus	1. Kunta tukee sosiaalisten suhteiden syntymistä, verkostoitumista ja yhteisöllisyyden kehittymistä luomalla mahdollisuuksia kohtaamisiin.	• Kunnassa on tuettu johdonmukaisesti sosiaalisten verkostojen ja kohtaamisten syntymistä kehittämällä vapaa-ajan palveluita ja kohtaamispaikkoja. - o Avoin varhaiskasvatus ja säännöllisesti kokoontuvat perheliikuntaryhmät sekä Harrastamisen Suomen malli toimivat kunnassa. - o Yhteistyössä hyvinvointialueen ja seurakunnan kanssa on aloitettu viikoittainen yhteisöneuvonta. - o Kunnan tilavuokrauksen ehdot on päivitetty ja Ristiveräjä on otettu käyttöön.

		- o Kunnassa on järjestetty lukuisia yhteisöllisyyttä lisääviä tapahtumia, mm. toritanssit. • Suunnitellaan ja toteutetaan nuorten yhteisöllisyyttä ja viihtyisyyttä tukevia toimenpiteitä yhdessä nuorten kanssa: osallistetaan aktiivisesti nuoria ja tehdään yhteistyötä nuorisovaltuuston kanssa. - o Nuorisovaltuustoa on mm. tuettu nuorten osallisuus- ja vaikuttamistapahtuman järjestämisessä. - o Nuorille on tarjottu lukuisia kunnan sekä yhdistysten järjestämiä kesätyöpaikkoja. - o Nuorisovaltuuston edustaja on kutsuttu sivistyslautakunnan kokouksiin. - o Lapsiystävällinen kunta – hankkeen arviointitapaamisissa on ollut mukana vahva nuorten edustus. - o Nuorille on toteutettu osallistuva budjetointi. - o Osana Lapsiystävällinen kunta -kehittämistyötä Kulttuuri-keskus PiiPoolta on tilatu työpajakokonaisuus, jossa osallistettiin lapsia ja nuoria kehittämään kunnan palveluita.
	2. Lisätään turvallisuutta kouluyhteisöissä kiusaamisen ja häirinnän ehkäisemiseksi.	• Kunnassa on tuettu koulujen ja nuorisopalveluiden henkilökuntaa sekä vanhempia puuttumaan somessa tapahtuvaan kiusaamiseen ja häirintään sekä kehitetään toimintamalleja moniammatillisesti.

		- o Koulujen henkilökuntaa on osallistunut Turvataidot ja some –koulutukseen, josta on koostettu oppituntipaketti opettajien käyttöön. - o Yläkoululaisia on informoitu säännöllisesti somessa tapahtuvan seksuaalisen häirinnän tunnistamisesta ja toimintaohjeista sitä kohdatessa. - o Nuorisopalveluissa nuorten kanssa on käyty läpi esiin nousseita häirintätilanteita ja tarvittaessa tehty yhteistyötä huoltajien ja koulun kanssa. - o DigiPerhe –palveluita on pyritty hyödyntämään ja tekemään tunnetuksi (mm. Sekaisin chatin käyttöönotto). - o Verkkonuorisotyötä on kehitetty seudullisessa yhteistyössä ja hyödynnetty entistä monipuolisemmin nuorisopalveluiden omia somekanavia. • Kunnassa on kehitetty monipuolisten yhteisöllisten toimien toteuttamista sekä ryhmäyttämisen ja tunnetaitojen tukemista. - o Perusopetuksessa tunnetaidot ovat olleet säännöllinen osa opetusta ja käytössä ovat mm. Suomen Mielenterveys ry:n Hyvää mieltä yhdessä ja Hyvän mielen koulu –toimintamallit. - o Yhtenäiskoululla on toiminut kouluvalmentaja, jonka tavoitteena on tukea oppilaiden hyvinvointia, osallisuutta, motivaatiota, viihtyvyyttä, turvallisuuden
--	--	--

		tunnetta sekä kouluun kiinnittymistä. - o Kunnassa on aloitettu hanke yläkoulun nivelvaiheen kehittämiseksi ja koulun aloituksessa panostetaan ryhmäyttämistä edistäviin toimiin. - o Yläkoulun oppilaskunnalle on järjestetty mielenterveyteen liittyvä työpaja.
	3. Lisätään ympäristön viihtyisyyttä sekä arki- ja lähiliikunnan mahdollisuuksia.	• Tehdään yhteistyötä hyvinvointialueen sekä paikallisten järjestöjen, yhdistysten ja vapaan sivistystyön kanssa arki- ja lähiliikunnan mahdollisuuksien kehittämiseksi. - o Seura- ja järjestöfoorumeita on pidetty säännöllisesti ja niissä on toteutettu mm. Paikkatietojärjestelmä-työpaja. - o Kunnassa on otettu käyttöön uusi liikuntatilojen käyttöastetta lisäävä tilavarausjärjestelmä. • Nuorille on toteutettu osallistava budjetointi, jonka myötä kunta maksaa mopokoululaisten teoriaosuuden ja kouluttaja tulee Vesilahteen pitämään koulutuksen. Tällä pyritään vaikuttamaan myönteisesti liikenneturvallisuuteen. • Hankesuunnittelua kevyen liikenteen väylän rakentamiseksi Lempäälän ja Vesilahden välille on edistetty sekä rakennettu kevyen liikenteen väyliä uusille asuinalueille. Lisäksi saattoliikennettä on kehitetty ja kunta on toteuttanut liikkumiskyselyn.

Lopuksi

Vesilahden kunnan hyvinvointisuunnitelman viitekehys ja rakenne uusittiin valtuustokaudelle 2021-2025. Vesilahden kunta on toteuttanut tietoperustaisesti laadittua hyvinvointisuunnitelmaansa johdonmukaisesti. Hyvinvoinnin käsite on jäsennetty osa-alueiksi, joita on analysoitu indikaattoritiedon perusteella ja asetettu tavoitteita hyvinvoinnin edistämiseksi. Tavoitteiden toteutumiseksi on määritetty tässä dokumentissa raportoituja toimenpiteitä, joiden tuloksellisuutta arvioidaan indikaattoritiedon perusteella.

Tämä sinänsä yksinkertainen prosessi tapahtuu jatkuvassa vuorovaikutuksessa ympäröivän yhteisön kanssa: kunnan eri toimialat ja toimielimet, kuntalaiset, järjestöt, seurakunta, yritykset, toiset kunnat, hyvinvointialue, tutkimuslaitokset, aluehallintovirasto ym. valtion instituutiot ja monet muut tahot tuottavat jatkuvasti tietoa ja mahdollisuuksia hyvinvoinnin edistämiseksi. Kunnan hyvinvointityössä on oleellista tunnistaa kunnan tarpeet ja tavoitteet, hyödyntää olemassa olevia resursseja ja sovittaa ne luontevaksi osaksi kunnan palveluita.

Valtuustokauden aikana on toteutettu useita toimenpiteitä ja hankealoitteita, jotka keskittyvät erityisesti lasten ja nuorten hyvinvoinnin tukemiseen, koulukiusaamisen ja häirinnän ehkäisemiseen sekä yhteisöllisten ja liikunnallisten mahdollisuuksien kehittämiseen.

Vesilahden kunnan palvelut ovat keskeisessä roolissa asukkaiden hyvinvoinnin tukemisessa. Liikuntapaikkojen kehittäminen ja liikuntaharrastusten monipuolinen tarjonta tukevat asukkaiden aktiivista elämäntapaa. Julkisen liikenteen ja kevyen liikenteen kehittäminen sekä turvalliset liikkumisympäristöt ovat myös tärkeitä hyvinvoinnin edellytyksiä. Ympäristön turvallisuuden vaaliminen on Vesilahdessa ensisijainen tavoite, jota kehitetään paikallisella ja alueellisella tasolla sekä yhteistyössä eri viranomaistahojen kanssa. Hyvinvointialueen ja paikallisten järjestöjen kanssa tehtävä yhteistyö arki- ja lähiliikunnan mahdollisuuksien kehittämiseksi on myös tärkeä teema. Tätä kehitystyötä tehdään muun muassa säännöllisesti kokoontuvissa järjestö- ja seurafoorumeissa sekä alueellisissa yhteistyöverkostoissa.

Osallisuuden lisääminen on ollut keskeinen tavoite Vesilahdessa. Kunta on kehittänyt palautteenkeruujärjestelmiään erityisesti sivistyspalveluiden osalta ja järjestänyt osallistavia tilaisuuksia, joissa asukkaat ovat voineet vaikuttaa päätöksentekoon ja

tuoda esille omia näkemyksiään ja tarpeitaan. Lisäksi kunta tekee tiivistä yhteistyötä eri järjestöjen ja yhteisöjen kanssa, jotta kaikki asukkaat, nuorista ikäihmisiin, voivat kokea olevansa osa yhteisöä ja vaikuttaa sen kehitykseen. Tulevaisuudessa Vesilahdessa on tärkeää miettiä yhä monipuolisempia keinoja osallisuuden lisäämiseksi ja kiinnittää erityistä huomiota siihen, että osallisuus ja yhteisöllisyyden kokemukset ovat kaikille kuntalaisille tasapuolisesti saavutettavissa.

Erilaiset tapahtumat ja hankkeet, kuten Lapsiystävällinen kunta -prosessi ja nuorten osallistava budjetointi, ovat tuoneet esille lasten ja nuorten näkökulmia ja tarpeita. Tunnetaitojen tukeminen, nuorten mielenterveyden edistäminen sekä ehkäisevä päihdetyö ovat olleet kunnassa tärkeässä roolissa, sillä indikaattoritiedon valossa näihin on tärkeää panostaa nyt ja myös tulevaisuudessa. Myös netissä tapahtuva häirintä ja kiusaaminen ovat ongelmia, joihin puuttuminen vaatii kunnalta laaja-alaisia toimia ja myös ajan hermoilla pysymistä (mm. lasten ja nuorten käyttämien somealustojen tuntemista).

Hyvinvointikertomus 2021–2025 toimii tietopohjana tulevalle uuden valtuustokauden hyvinvointisuunnitelmalle. Tulevaa hyvinvointisuunnitelmaa laadittaessa huomiota tullaan kiinnittämään eri sidosryhmien monipuoliseen kuulemiseen sekä kuntalaisten osallistamiseen. Hyvinvointisuunnitelman laadinnassa voidaan myös hyödyntää sellaista indikaattoritietoa, jota ei aikataulusyistä pystytty hyödyntämään tässä hyvinvointikertomuksessa. Myös muun muassa huhti-toukokuussa 2025 ikäihmisille toteutettava testamenttivarojen käyttöön ja ikäihmisten hyvinvointiin liittyvä kysely tulee tarjoamaan arvokasta tietoa, jota voidaan hyödyntää hyvinvointisuunnitelmassa.